

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat: 1,45

REİS — Fethi Beyefendi

KÂTIPLER : Mahmud Bey (Siird), Haydar Rüşdü Bey (Denizli)

REİS — Efendim Celseyi açıyorum; zaptı sabık hulâsası okunacak :

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Birinci Reisvekili Sabri Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde öğleden evvel saat on kırkta bilinik zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul edildi ve evrakı vâride aidoldukları mahallere havale olundu. Rüiyeti bir mahal mahkemesine ait deavinin diğer mahal mahkemesinde muvakkaten rüiyeti hakkındaki lâyiha kanuniyenin, Vekil Seyid Beyefendinin talebi üzerine, Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti Tahsisat lâyiha kanuniyesini mütaakıp müzakeresi karargir oldu ve Mübadele, İmar ve İskân Vekâletine ait tahsisat lâyiha kanuniyesinin müzakeresine geçildi. Bütün mevaddı kanuniye aynen kabul ve kanunun heyeti umumiyesi tâyini esamiyle reye vaz' edildi. Badehu Adliye Vekili Beyin ta'cili müzakeresini talebettiği salifüzzikir lâyiha kanuniyenin müzakeresine başlandı ve heyeti umumiyesi hakkındaki müzakere kâfi görülerek maddelere geçildi. Netice müzakeratta birinci madde aynen, ikinci madde tadilen, üçüncü ve dördüncü maddeler aynen ve kanunun heyeti umumiyesi dahi ekseriyetle kabul olundu. Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti tahsisat Kanununun (145) rey ile kabul edildiği tebliğ olunduktan sonra Mübadele, İmar ve İskân Vekâletine ait teşkilât lâyiha kanuniyesinin müzakeresine başlandı. Lâyiha Kanuniyenin heyeti umumiyesi hakkında cereyan eden müzakere kâfi görülerek maddelere geçildi. Birinci madde bir müddet

müzakere edildikten sonra saat üçte içtima' edilmek üzere Celse tatil olundu.

İkinci Celse

Öğleden sonra saat üç ellide Sabri Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde inikadederek Meclis Reisinin intihabı icra ve Divanı Riyasetin mezuniyet hakkındaki tezkeresi kabul olundu. Badehu mübadele, İmar ve İskân Vekâleti teşkilâtı lâyiha kanuniyesinin birinci maddesinin müzakeresine devam edildi. İstanbul Mebusu Ali Fethi Beyin (151) rey ile Meclise Reis intihab edildiği Makamı Riyasetten alkışlar arasında tebliğ olunarak Müşarünileyh Makamı Riyaseti işgal eyledi. Madde mebusunanhanın bir müddet daha müzakeresine devam ve müzakere kâfi görüldükten sonra madde, encümenin talebi üzerine verilen takrirlerle birlikte encümene tevdi edildi. Mecliste ekseriyet olup olmadığı şüphe edildiğinden yoklama yapılarak gayrimevcudolan âza hakkında kıstelyevm icrasına dair verilen 15 imzalı takrir kabul ve yoklama icra olundu ve Cumartesi günü saat birbuçukta toplanmak üzere içtima nihayet verildi.

Reis
İstanbul
Ali Fethi

Kâtip
Siird
Mahmud

Kâtip
Denizli
Haydar Rüşdü

2. — SUALLER

1. — *Diyarbakır Mebusu Zülfi Beyin, Musul meselesinin müzakeresine dair Hariciye Vekâletinden sual takriri (6/31) Vekâleti Müşarünileyhaya havale edilmiştir.*

REİS — Zaptı sabık hakkında bir mütalâa var mı?

SÜLEYMAN SUDİ Ef. (Bayezid) — Efendim! Dün akşama kadar burada idim. Fakat

rahatsız olduğumdan gittim sonra yoklama yapılmış...

REİS — Efendim zaptı sabık hakkında mü-

talâa soruyorum. Zaptı sabıkı kabul edenler ellerini kaldırsın. Zaptı sabık aynen kabul edilmiştir.

3. — EVRAKI VÂRİDE

Lâyhalar

1. — *Darül fünunun diğer müterakki memleketlerde olduğu gibi şahsiyeti hükmiye ihraz etmesine dair lâyhâi kanuniye (1/385) (Maarif ve Muvazenei Maliye encümenlerine)*

Tezkere

1. — *Ruznamenin 29 ncü maddesini teşkil eden Askerî tekaüt ve istifa Kanununun müstacel ruznameye alınması ve müstacelen müzakere edilmesi hakkında Müdafai Milliye Vekâletinin tezkeresi*

REİS — Okunacak :

B. M. M. Riyaseti Aliyesine

Ankara

3 . 10 . 1339

Askerî istifa ve tekaüt Kanunnamesinin elinci maddesine tezyil edilen ve ruznamenin otuz numarasında mukayyet bulunan lâyhâi kanuniyenin seferberliğin ilgası dolayısıyla zâbitanı sıhhiyeden mektep masarifatını vererek istifa etmek isteyenlerin muamelelerinin intacı noktâi nazarından mezkûr kanunun müstaceliyet ile müzakeresini icabettirmekte olduğundan mezkûr lâyhâi kanuniyenin müstacel ruznameye ithalen müstaceliyet kararıyle müzakeresinin teminini arz ve istirham eylerim.

Müdafai Milliye Vekili

Kâzım

REİS — Efendim! Bu lâyhâi kanuniyenin müstacel ruznameye ithaline müsaade buyuruyor musunuz? (Kabul, sesleri) O halde kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir. Müstacel ruznamenin altıncı maddesine bu lâyhâi kanuniye dercolunacaktır.

Muhtelif evrak

1. — *Cumhuriyet îlânı münasebetiyle Niğde Mebusu Galib, Maraş Mebusu Midhat, Gaziantep Mebusu Kılıç Ali, Hakkâri Mebusu Âsaf beylerle Bursa Mebusu Ali Hikmet Paşa ve Antalya, Edremit, Edirne, İstanbul, Inebolu, Ba-*

İskeş, Sivas, Genc ve Gönen'den ve Darülfünun Talebe Birliğiyle Garbi - Trakya Müdafai Hukuk Cemiyetinden ve Ermeni Patrikhanesinden mevрут tebrik telgrafları

REİS — Tensip buyurulursa Divanı Riyaset münasip cevaplar versin. (Hay hay, sesleri)

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Reis Bey! Ruznamenin beşinci, altıncı maddelerini okudunuz.

REİS — Nasıl efendim?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Evraki varidenin beşinci ve altıncı maddelerini okudunuz.

REİS — O maddelerdeki mevad, Dahiliye Vekili tarafından berayı tetkik talebolunduğu için onları okumadım.

Takrirler

1. — *Âşarın yüzde ona tenzili hakkındaki kanun lâyhâsının encümenlerde müstacelen müzakeresine dair elliiki imzalı bir takrir (Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenlerine)*

2. — *Bozok Mebusu Ahmed Hamdi Beyin, Gükeri Resmi hakkındaki kanun teklifinin Âşar hakkındaki Kanunla tevhide müzakeresine dair takriri*

REİS — Bu bapta Bozok Mebusu Ahmed Hamdi Beyin de bir takriri vardır. Müsaade buyurursanız okuyalım :

Riyaseti Celileye

Ruznamenin beşinci numarasında Âşarın yüzde ona tenzili hakkındaki Kanunun müstacelen müzakeresinin reye vaz'ı sırasında âşara mütaallik olan ve köylüyü en çok zulüm ve gadra duçar eden Gükeri Rüşumu hakkında vukubulup encümenlerde bulunan iki kıta kanun lâyhâsının Âşar hakkındaki Kanunla tevhide müzakere olunmasının dahi reye vaz'ını arz ve teklif eylerim.

Bozok Mebusu

Ahmed Hamdi

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Geçen devrede de bu yolda lâyhalar vardı. Kavanini Maliye Encümenindedir. Meclisi Âli de bunları evvelce şayanı müzakere görülen kısma ayırmış ve kabul etmiştir. Onların hepsi birden gelsin ki mesele halledilsin.

REİS — Efendim! Bu tavriri de Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenlerine havale edeceğiz.

4. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — İmar ve İskân Vekâleti teşkilâtına dair kanun lâyhası ve mazbatası (1/345)

REİS — Bugünkü ruznamemizde İmar ve İskân kanun lâyhası vardır.

Malûmuâliniz birinci maddesi tadil olunmak üzere bu bapta verilen tavriri beraber encümeni aidine havale olunmuştu; encümenenden muaddel madde gelmiştir. Müsaade buyurursanız lütfen muaddel şeklini yazınız!

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Reis Bey! Müsaade buyurulur mu? Bendeniz de Meclise bir tavriri takdim etmiştim. O tavriri okunmadı. Tavriri istirhamım gayetle müstacel olan bu İmar Vekâleti Kanununun müzakeresinin nihayetine vâsil olunamaması, mütaakıp celselerde de buna devam olunmasını ve diğer ehemmiyetli mevzuun dahi bu kanuna karıştırılmamasını teklif etmiştim.

REİS — Tabii öyle oluyor efendim.

Mübadele, İmar ve İskân Encümeni biliçtime berveçhi âti maddei muaddeleyi tanzim etmiştir.

Mübadele, İmar ve İskân Kanunu

MADDE 1. — Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti; Mübadele Mukavelesi ahkâmına tevfiқан ahalinin nakil, ibate ve iskânlarına ve bunlardan ihtiyacı tahakkuk edenlerin iskele ve yollarında ve iskânlarından itibaren mahallerinde âzami iki ay olmak üzere işlerine ve 1328 senesinden beri iskân muamelesi görmemiş olan muhacir ve mültecilerle aşairin ve bademe Hükümetçe kabul edilecek muhacirinin ve tahribedilmiş mahaller ahalisinin iskân ve terfihlerine ve iskân noktalarının tâyinine ve memleketin harabolan mahallerinin imarı ve sailini izhar ve temine me-murdur.

Mümkünse buna dair verilmiş olan lâyhaları kanuniyeye tevhidten biran evvel Meclise sevkini rica edeceğiz.

3. — Adliye Encümeninde bulunan Sükna Kanunu hakkındaki teklif ve lâyhaları kanuniyenin sair hususata takdimen ve müstacelen intaiyle Heyeti Umumiyeye sevkine dair ellidört imzalı bir tavriri (Adliye Encümenine)

REİS — Madde hakkında söz istiyen var mı efendim? (Hayır sesleri.)

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Efendim! Encümence tadil olunan maddenin yalnız bir noktasını nazarı dikkatinize arz etmek isterim. Malûmuâliniz olduğu üzere tahribolunmuş olan yerler ahalisinin miktarı pek fazladır. İmar ve İskân Vekâleti bütün bu ahali ve bu ahalinin iskân ve terfihle meşgul olacak olursa bütçesi verdiğiniz bütçenin beş, altı misli olması lâzımgelir. Onun için bu maddenin daha tahditkârane yazılması lâzımdır. O da şudur: Tahribedilmiş yerlerde veyahut yangın dolayısıyla harabedilmiş olan yerlerde yalnız meskenlerini düşünmek lâzımgelir. Fakat bilûmum üç milyon insanın iskânını temin etmek, evi yandığı halde evinin tamirini düşünmek bu bütçe ile katiyen kabil değildir. Onun için bunu daha tahdidedici bir lisanla yazmak icabeder. Eğer bu kayıt konmayacak olursa üç milyon halkla meşgul olmaya mecburuz. Halbuki onun evi yanmamıştır. Tahribolunan yerlerdeki meskenlere yanan halkın iskânlarını temin etmekle mükellef oluruz. Terfihini de temin edemeyiz. Çünkü bu bütçe ile terfih imkânı yoktur. Bunun bu suretle tadilini teklif ederim.

VEHBİ B. (Karesi) — Bunu nereden çıkarıyorsunuz Vekil Beyefendi?

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (Devamla) — (Tahribedilmiş mahaller ahalisi) fıkrasından.

VEHBİ B. (Karesi) — Tahribedilmiş kısma aittir.

VEKİL MUSTAFA NECATİ B. (Devamla) — İşte tahribedilmiş olan mahaller ahalisi efendim!

VEHBİ B. (Karesi) — Benim evim durup dururken sana niye müracaat edeyim?

VEKİL MUSTAFA NECATİ B. (Devamla) — Efendim! Kanun bu tarzda yazılmıştır. «Tahribedilmiş mahaller ahalisinin iskân ve terfipleri» diye yazılmıştır. Tahribedilmiş diye yazarsak daha iyi olur.

VEHBİ B. (Karesi) — Evi olanları da mı iskân edeceksiniz?

VEKİL MUSTAFA NECATİ B. (Devamla) — Efendim! Memlekette Hükümetinizden birçok şeyler bekliyen insanlar vardır. Azıcık tâbiri kanuniden istifade etmek isterlerse binlerce kişi müracaat edeceklerdir. Binaenaleyh bunu daha mukayyet bir surette yazalım. Tahribolunmuş yerlerde bizi terfih ediniz diyeceklerdir. Onun için rica ederim bunu daha ziyade kayıt altına alalım ve ayrıca bunlarla meşgul olmayalım. Memleketin her hangi tarafında yanan halka mesken bulmaya çalışacağız. Fakat rica ederim terfihlerini karıştırmayın, sonra bunun içinden çıkılmaz.

FAİK B. (Tekirdağ) — Efendim madde bundan evvel müzakere edildiği zaman noktai nazarı arz etmiştim. Madenin tadiline dair verilen takrirdede münderiç nıkatın nazarı dikkate alınarak maddenin onları tatmin edecek şekilde tanzim edilmiş olduğunu kemali şükran ile görüyorum. Yalnız noksan bir nokta görüyorum. O da iş meselesinin iki ay müddetle tahdididir. Bendeniz Heyeti Celilenizden rica ediyorum ki, iş meselesinin iki ay müddetle takyidi doğru değildir. Bendeniz Heyeti Celilenizden tekrar rica ediyorum. Mevsim kıştır. Memleketimiz de öyle kolayca iş bulmaya müsait değildir. Bunların içlerinde iş bulamayacak ve atalet halinde kalacak insanlar olacaktır. Tarihi iskândan itibaren iki ay sonra bunları bırakacak olursak korkarım bunlar iş zamanlarına kadar mahvolacaklardır. Onun için Vekâlete salâhiyet verelim. O da iş buluncaya kadar onları iş etsin! (Ne vakte kadar? Sesleri.) Mayısaya kadar. Beyefendi! Hepsini besliyecek değiliz. Gelecek olanlardan birçoğu iş bulacaktır. Sizin dairelerinizin kapısında beklemeyiz. İş bulamayacak zuafa vardır, dul kadınlar vardır, küçük çocuklar vardır. Bunları nereye atacaksınız? Kânunu Saninin ortasında «Sana eklemek veremeyeceğiz, senin müddetin bitmiştir» diye çocukları, dul kadınları, hasta insanları tutup atabilecek misiniz? Ve kim besliyecek? Rica ediyorum. Teklif ettiğim şey (iş buluncaya) kadar kaydının veyahut (Mayısaya kadar) kaydı-

nın maddeye ithalidir. Bu suretle maddenin ikmal edilmesini rica ediyorum.

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — Heyeti Celilenizden muhavvel takrirlerden tamamen veçhe alarak encümen maddeyi tanzim etmiş olduğuna kaanidir ve bu suretle zannederim ki, arzuyu umminin hemen ekseriyetini tatmin edecek şekilde tanzim ettiğine kaanidir. Encümen İmar ve İskân Vekili Beyefendinin ilistiği noktayı kuvvetli ve vârit bir noktai nazar olarak telâkki etmemektedir. Malûmuâliniz tahribedilmiş mahaller ahalisinin iskân ve terfihi denilince esasen evi yamamış olanların dahi iskân edileceği kasedilmiş olmasının ihtimali yoktur. Esasen evi yamamış, meskeni harabolmamış olan bir ailenin tekrar iskânından bahsetmek hatıra gelmiyen bir şeydir. (Terfih) kelimesini dahi her halde azminden çok şeyler beklediğimiz Vekil Beyi ürkütmiyecek mahiyette telâkki etmekteyiz. Hattâ iskân meselesinin kanun noktai nazarımdan ihtiva ettiği bütün mâaniyi aldığı bütçe ile tamamen ifa edeceğine ne kadar kailse diğerlerinin terfihi hakkındaki noktai nazarı da o nisbette kabul etsin! Bahusus İmar ve İskân Vekâleti bu sene ve gelecek sene için teşkil edilmiş bir vekâlet olmadığına ve bu imar ve iskânın öyle bir, iki, üç sene zarfında tamamen yapılacağı zannedilmeyeceğine göre bu senenin bütçesi ile bunların mukayese edilmesi doğru değildir. İhtimaldir ki, Meclisi Âliniz gelecek sene daha başka vesaitle vekili aidini kâfi derecede iktidar etmiş olacaksınız. Bütün istikbali istihdaf eden bu kanun hakkında bu suretle bir mütalâa yürütmek bilmem ne dereceye kadar doğrudur? Binaenaleyh bu noktai nazardan encümen noktai nazarımda musırıdır.

Faik Beyefendinin beyanatına gelince: Encümen iki şeyi düşünmektedir. Birisi iskân, şimdiye kadar mütearef olan mânasınca birisi bir yere iskân edilir; işesi temin ve kâfi miktarda arazi ve saire itası tamamen yapıldıktan sonra iskân vâkı olmuş olur. Binaenaleyh bunları verinceye kadar esasen birkaç ay Hükümet onu beslemiş olmaktadır. Onun evini verecek, arazisini verecek, mümkünse hayvanını verecek, falan yapacak ve esasen bunları yapuncaya kadar besliyecektir. Arazisini, çiftini veyahut bağını veyahut iki ay sonra mahsul vermek üzere bulunan zeytinliğini ve sairesini eline aldıktan sonra daha iki ay besliyecek ki, bu müddet zarfında kendisinin esbabı

maışetini ihzar edecek kadar vesait temin etmiş olur. Binaenaleyh bu noktainazardan kâfi derecede, kâfi müddet beslenmiş olduğuna kaaniiz.

İkincisi: Şimdiye kadar memleketimizde takibettiğimiz usullerle üç, beş kurusluk ekmeğ için pek çok insanları zelil ve âtil İskân Muhacirîn Daireleri kapılarında sürünmeye mecbur etmiş ve bu hakikat memleketimizin içtimai hayatında bir yara mahiyetinde devam etmekte bulunmuştur. Binaenaleyh muhacirinin gözlerini böyle ekmeğ veren kapılara bağlamak doğru değildir.

Üçüncüsü: Nakil ve iskân muamelesini yapacak kadar vâsi ve kâfi bütçeye malik olmıyan İmar ve İskân Vekâletini uzun müddet, bahusus buyurdukları gibi ahali iş buluncaya kadar gibi müddeti malûm olmıyan şekilde uzun müddet işe yükünün külfeti altında bırakmak daha büyük buhranlar tevlidine müsaidolabilir. Biz bunu kâfi addediyoruz. Binaenaleyh zaten iskân edilinceye kadar epeyce müddet geçeceğinden iki ay kâfidir. Onun için maddenin aynen kabulünü teklif ediyoruz.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — İskân ne suretle yapılacaktır ve ne verilecektir? Bunu anlamak istiyorum.

Dr. MAZHAR B. (Devamla) — İmar Vekili Bey belki bu sualinize cevap verecektir.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Yani bu tesbit edilmek lâzımgelir.

AVNİ B. (Bozok) — Terfih kelimesinden ne kastediyorsunuz?

Dr. MAZHAR B. (Devamla) — Terfih kelimesi, demin de arz ettiğim gibi hariçten gelip de muhacir, mülteci ve saire namı altında memleketimize aldığımız ırkdaşlarımıza evini ve arazisini verdikten sonra mehmaemken kendisine tohumluk vermeye, hayvan vermeye çalışmaktır. Bu hususa ne kadar çalışıyor ve azmediyorsak memleketin içerisinde esasen bu büyük felâket yüzünden, bütün bu fevkalâde ahval yüzünden felâketzede olan insanlar hakkında da mehmaemken bu noktainazardan yardım etmeye ve esbabı terfihi ihzar etmeye zannederim ki, İmar Vekâleti mecburdur. Memleketin içerisinde bu eidal dâvasını yaparken, bu istiklâl ve istihlâsı hazırlarken anasını, babasını ve bütün varını yoğunu, emlâkını kaybetmiş birçok insanlar vardır ki, bunlara yardım etmemek zannederim hiçbir vicdanın ve akhselimin işi değildir. Binaenaleyh bu daire kendisinde gördüğü kudret dairesinde lâzım olan muame-

lâtı yapsın! Terfih budur. Binaenaleyh memleketin, milletin ve Devletin bütçesinin müsaidolduğu derecede terfihi yapar ve bu terfihi belki üç ve belki dört ve belki on senede ikmal eder. Binaenaleyh bu hususta ne müddet, ne zaman tâyin etmek kabil değildir.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Evveleminde Makamı Riyasetten istirham ederim. Geçen gün takdim etmiş olduğum takririmin, ikendi kanaatimi pek mühim bulduğumdan hiç olmazsa zapta geçmesini temin buyursunlar! Hizmet etsinler! O takririmin esaslı noktalarından birine matteessüf yine ehemmiyet verilmemiştir. Arkadaşlar! Bir iş sahibi; evvelâ programını tesbit eder. Ondan sonra işe başlar. Halbuki şu maddenin okunuşuna göre evvelâ iş, ondan sonra program yapıldığı görülüyor. İskân mintakalarının tâyini en sonuna bırakılmış, yani en aşağıya konulmuş. İstirham ederim, kanunların metinlerinde bu gibi şeylere dikkat edelim. Binaenaleyh takririmi vermiyorum. Mazbata Muharririnden istirham ederim. Lûtifen, tenezzülen sözlerimi iyi dinlesinler. Bu iskân mintakalarının tâyini kaydı en başa konulmalıdır. Bu bir.

İkincisi ise; Faik Beyin dedikleri gibi gayrimuayyen bir müddette olamaz ise iki ayın üç ay olmasını teklif ediyorum. Yani üç aya, âblâğımı teklif ve rica ediyorum.

Üçüncü nokta efendiler! Ahalinin nakli kelimesi kullanılmıştır. Muhacir memurluklarında bulunmuş bir arkadaşımız sıfatiyle arz ediyorum. Burada «nakil» katiyen kullanılmaz. «Sevk» denmelidir. Zira arkadaşlar nakil derssek milyoner olan zengini de tamamıyla fakara gibi nakletmekliğimiz icabeder. Halbuki evvelki maddenin terkibi daha iyice idi. Her halde sevk denmelidir. Sevk derssek muhtacı nakil olmıyanların sevkine mümanaat edecektir. Burada müşevveş bir mâna çıkmıştır.

Gelelim iskele kelimesine. İskele kelimesine burada katiyen hacet yoktur. «Yollarda denince elbette iskele de dâhildir. Türkçem itibariyle söylemeden geçemiyeceğim. Muhacirler ve mülteciler denilmez muhacir ve mülteciler denilir (Handeler, bravo sesleri).

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Efendim! Faik Bey kardeşimiz müddete itiraz buyurmak-

tadırlar. Heyeti Âliye karar verirse bendeniz de bu adamları senelere beslemeye taraftarım. Fakat memlekette bunları müstahsil vaziyete sokmak lâzımdır. Muhacir sınıfı diye bir sınıf ayırmak doğru değildir. Onun için bu kayıt kanunîdir. Maksadımız kendilerini iskân edinceye kadar terfih etmektir. Yani zeytinlik vereceğiz, ev vereceğiz. Ondan sonra da iki ay besliyeceğiz. Bunların içinde mâlûller, hastalar vardır. Bunlar doğrudan doğruya İmar ve İskân Vekâletinin himayesine mevdu insanlardır. Dün de arz ettiğim veçhile bunlar hakkında bir kanun yapmak lâzımgelir. Bu kanunu onbeş gün zarfında ihzar edip Heyeti Aliyenize takdim edeceğim. Hakikaten beslenmesi lâzımgelen kimlerdir? Bunu, elimizdeki nizamnameler tamamiyle tenin etmemiştir. Onun için mâlûller vardır ve müstahsil sınıflar vardır. Evet, memlekette müstahsil sınıf çoğalacaktır, kaydını koymıyacak olursak; lâalettayin besliyecek olursak, enin olunuz ki, bunları senelere nasıl besliyelim? diyeceğiz. Onun için kaydın kalmasında bir fayda mevcuttur. Sonra encümenin mektaî nazarına göre «tahribedilmiş mahaller ahalisinin iskânı» kaydı Heyeti Aliyenize kabul olunursa ve buna ne kadar ehemmiyet verirsiniz bendeniz o kadar memnun olurum. Çünkü ben de yanmış bir yerin mebusuyum. Elimizdeki vesaite, bütçeye nazaran bütün bunları terfih etmek imkân dâhilinde değildir. Zatiâlilerine bir mesele arz edeyim: Akaaratı yanmış kimseler bile ev istiyorlar. Üç, dört evi yanmış bulunanlar bile bugün müracaat ediyorlar ve diyorlar ki: «Bizim akaaratımız yanmıştır, bize ev veriniz! «Böyle müracaat edenler de vardır. Çünkü mağdurdur. (Hayır sesleri) Onun için «tahribedilmiş mahaller ahalisinin» kaydını ipkâ etmek muvafık olur zannındayım. Gerçi Heyeti Aliyeniz buna taraftar olursa hepsini terfih edebilirsiniz. Binaenaleyh bu tahribolunan kısmı da bu suretle tadil edecek olursak madde bu suretle daha esash olur. Bu şekilde tadilini telakif ederim.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Necati Bey muhacirinin işleri meselesini izah buyurur musunuz?

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (Devamla) — Mesele

hakikaten en canlı, en hayati meseledir. Elimizdeki nizamnamelere nazaran biz bunlara yarım okka eklemek verebileceğiz. Tabîdir ki, bu şerait tahtında, kış içinde bu adamları beslemiş olamayız. Bu itibarladır ki, beş, on gün zarfında bunların sureti işleri hakkında bir kanun yaparak Heyeti Aliyenize takdim edeceğim. O kanunu müzakere edeceğiz. O vakte kadar da bunlar hakkında biraz müsamahakâr davranarak bunları besliyeceğiz. Fakat elimizdeki nizamnamelerle bunları beslemek demek bunları öldürmek demektir. Onun için fazla lütfikâr olmanızı temenni edeceğim ve bunun için de birkaç güne kadar bir kanunu mahsus takdim edeceğim ve işlerini de muntazam bir şekilde ifrağ edeceğim. Şimdilik elimizdeki nizamnamelerle bunları işe edeceğiz. İşleri ise ancak yarım okka eklemek vermektен ibarettir. Halbuki bu şekilde doğru değildir. Onun için muhacirinin sureti işlerine ait yapacağım kanun lâyihasını da beş, altı güne kadar takdim ederim.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Efendim! Bendeniz unuttum. İskâna muvaffak olalım, Cenabı Hakka bin teşekkür...

REİS — Sual mi soracaksınız?

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Vekil Beyden soruyorum; Vekil Bey, terfih kelimesinin ipkasında cidden musır mıdır?

MÜBADELE, İSKÂN VE İMAR VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Hangi terfih kelimesi? Birkaç şekilde terfih vardır, hangisini?

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — Efendim müsaade buyurursanız yalnız onlara ait değildir. Yukardan aşağıya doğru müselsel bir ibaredir. Terfih ve iskân 1328 senesinden beri iskân muamelesi görmemiş olanlara ilâhirihi, muhacir ve mültecilere ve fimabat tahribedilmiş yerlere diye müselseldir. Zatiâlimiz yalnız tahribedilmiş mahaller ahalisini mi kasıt buyuruyorsunuz. Yoksa umumî mi?

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Tabî umumî. Encümen ona göre tadil etsin. Sonra efendim madde kanuniyede bir noktayı daha Heyeti Âliyeye arz etmek isterim. Fimabat kabul olunacak muhacirin hakkında tefsir vardır. Evvelâ mübadeleye tabi olan ahalinin

nihayeti gelmeden memaliki hariciyeden gelecek muhacirler hakkında tamamiyle temini refah mümkün değildir. Onun için mübadele hitam bulduğu tarihten itibaren hariçten gelecek kısım mevzuubahsolabilir. Onun için tam mâna-siy'e ve arzu edildiği şekilde bunların terfi-leri imkân dâhilinde değildir. «Fimabat» tâbiri mübadeleden sonra olanlara ait olması lâzım-gelir. Bendeniz bunu böyle kabul ediyorum.

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — Hükümetçe tâbiri vardır efendim. Hükümet nasıl lüzum görürse öyle yapar.

Dr. MUSTAFA B. (Çorum) — Şeraiti içtimaiyemize nazaran iskân ettiğimiz muhtaci-rinin iki ay zarfında müstahsıl sırasına geç-eceğini kabul ediyormusunuz? İkincisi; bahusus geleceklerin ekserisinin zürra olduğu söyleni-liyor. Bir zürra tarlasını bugünden ekmiş olsa, acaba o sâyinden kaç ay sonra istifade edecektir? Encümen ve zatîaliniz düşünerek mi iki ay müddet koydunuz? Bendeniz bu müd-detini çok az görüyorum.

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (Devamla) — Efendim Vekâlete bir hakkı takdir verilmiştir. İskân mıntakalarını takdir demek doğrudan doğruya ev verilip oturtulacak değildir. Bu hakkı takdiri vekâlet istimal edecektir. Bina-enaleyh «Ne vakte kadar iskân edilebilir? Ne vakit iskân edilmiştir?» Telâkkisi vekâletin hakkı takdirine bırakılmıştır, Onun için muha-cirlerin vaziyetini düşünebiliriz.

FAİK B. (Tekirdağ) — Efendim! Vekil Beyefendi buyurdular ki : Yakında Meclisi Âli-ye bir kanun lâyihası teklif edeceğiz ve bunda ne suretle işe edileceklerini göstereceğiz. Ken-dilerinden soruyorum, bu teklif ettikleri ka-nunda tesbit edilecek işe şimdi müzakere et-tiğimiz kamunla mukayyet midir, değil midir?

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Tabii değildir efendim. Hasta olanları, mâlûl olan-ları beslemek lâzımdır. Fakat umumî bir tâbir kullanacak olursanız emin olunuz ki kim-se çalışmıyacaktır. (Doğru sesleri) Ve kimse ben işimi bitireyim demiyecektir. Onun için tabii böyle düşündük. O noktâi nazardan bir kaydı kanunî koyacağız.

Dr. FUAD B. (Kırkkilise) — Umumi bir tâbir koymanızı ve bilhassa çocukları düşünme-nizi rica ederim.

ALİ B. (Karahisarı Sahib) — Efendim iskân mıntakalarının tefrikinde nasıl bir esas ve siyaset takibeceklerini anlamak istiyoruz.

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Mevaddî âtiyede bu mukayyettir. Mademki memleke-timize sığınacak olanları müstahsıl vaziyete sokmak mecburiyeti vardır. Binaenaleyh gele-cek halkın sanatına ve kabiliyetine göre mem-leketimizin o kabiliyette bulunan mahallerine göre yerleştireceğiz. Meselâ : Drama ahali-si tütüncüdür. Memleketimizin tütün mıntaka-ları neresidir, bunu aramışızdır. Samsun var-dır; Balıkesir'in bâzı mıntakaları vardır, Bafra vardır. Bu suretle memleketimizde tütün zi-raati ile meşgul olan yerler neresi ise soru-yoruz. Cevap alıyoruz. Bunlara göre tâyim edeceğiz. Elimizde taksimatı müş'ir iskân mıntakaları vardır. Fakat bunları muvafık bulmadım. Noksan olmuştur. Bunu ikmal et-mek lüzumu hâsıl olmuştur. Heyetimizden sor-duk. (Ne kadar ahali gelecektir? Hangi kaza-lardan ve daha ne miktarda gelecektir, va-ziyetleri nedir? Yakına doğru bir tarzda tah-minî bile olsa bize bildiriniz.) demiştik. Ce-vabı alınmamıştır. Bütün vilâyetlere sormuş-tuk. «Ne miktar emvali metruke vardır? Kaç ha-ne bugün boştur? Ve ne kadar boşalabilir? Ara-zinin miktarı nedir?» Bunların cevapları gel-miştir. Cetvellerini hazırlamışızdır. Şimdi heyet-ten gelecek cevap üzerine gelecek olan halkı sanatlarına ve kabiliyetlerine göre tevzi ede-ceğiz. Takdir edersiniz ki daha yeni teşkilâta başlamışızdır. Bugün benden bunu istiyecek olursanız yine hayalî bir iskân mıntakası yap-mış oluruz. Onun için rica ederim, daha bir hafta müsaade edin ve halkın vaziyetine göre is-kân mıntakalarını tesbit ederek Heyeti Âliye-nize arz ederim.

ŞEFİK B. (Bayezid) — Efendim! Muhacirîn Müdüriyetini de istihlâf ettiniz, Muhacirîn Müdüriyeti ki bilûmum mühacirlerle iştigal edi-yordu. Halbuki sizin yalnız mübadeleye tabi olan muhacirlerle iştigal edeceğiniz anlaşılıyor. Bunun hakkında noktâi nazarınız nedir? Encü-meni âli bunu Vekâletinize ilâveî memuriyet

olarak tevcih ediyor. Onlar hakkında ne yapacaksınız?

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECAATİ B. (İzmir) — Efendim, dün de arz ettiğim veçhile memleketimizde bulunan bilûmum mucirler, mülteciler doğrudan doğruya Vekâletin meşgul olacağı sahadır. Onun için memleketimizdeki bilûmum muhacir ve mültecilerle meşgul olacağız. Yalnız civar memalik haricinden gelecek olan birçok muhacir kardeşlerimiz vardır. Bunların iskânını ancak mübadeleye tabi olanları memleketimizde mükemmel bir surette terfih ettikten sonra yapabiliriz. Yoksa o vakte kadar bunları terfih etmek gayrimümkündür. Onun için mübadele bittikten sonra bunların terfihi en birinci vazifemizdir.

ŞEFİK B. (Bayezid) — Efendim, kanunda onun için bir sarahat yoktur. Takdim, tehir meselesini arz ediyorum. Mademki muhacirin işleriyle zatiâliniz iştigal edeceksiniz, encümenin noktai nazarı da, teklif ettiği madde ile bu mesail ile de iştigaliniz mahiyetindedir. Yalnız yevm, saat tâyin etmiyor.

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECAATİ B. (Devamla) — Müsaade buyurur musunuz? Mübadeleye tabi olan halkın, ahalinin vaziyeti taayyün ettikten sonra hariçten gelecek olan muhacirlerin iskânını, terfihi temin ettikten sonra onlara daha müreffeh bir hayat temin edebiliriz, diyorum.

ŞEFİK B. (Bayezid) — Pakâlâ, iskân ve terfih sözleri vardır. Ona karşı itiraz yoktur.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim! Maddenin ikinci satırında «Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti, Mübadelei Ahali Mukavelesine tevfikân ahalinin nakil ve ibatesinde» deniyor. Keenne Mübadele Mukavelenamesi bilecümle ahalinin mübadeleye tabiymiş gibi, iskânını âmir gibi bir mâna çıkıyor. Onun için, bu hatıra gelen mahzuru defî için bendeniz «Mübadelei Ahali Mukavelenamesine tevfikân» kelimesinden sonra «mübadeleye tabi» kaydının ilâvesini teklif ediyorum. Sonra, aşağıda «1328 senesinden beri iskân muamelesi görmemiş» diyerek daha ziyade tasrih edilmiş olması için şu takririmi takdim ediyorum.

OSMAN KADRI B. (Muş) — Hüsnüniyetine, azmü iradesine kaani olduğum Necati Beye ansamimülkalb muvaffakiyet temenni ederim. Bu Vekâlet o kadar vâsi ve şümullüdür ki bu-

nun hangi safhasını düşününce - muhiti intihabım itibariyle söylüyorum - bir yaramız tazele-niyor. Bir defa daha inliyorum. Necati Beyefendi Hazretleri, tasavvur buyurunuz ki, benim bizzat dairei intihabiyem mıntakai iskân olarak taayyün etmiş olsun. Buradan oraya geçebilecek olan muhacirler öyle zannediyorum ki son sefaletle belki nısfının telef olması suretiyle oraya vâsil olabilir. Rusların yapmış olduğu yollar yıkılmış, köprüler yok. Ne gibi vesaitle geçecek onu tâyin edemez. Muş ovası üç milyon dönüm arazi, ziraate müsait bir ova ki tütün ziraatine de müsaittir. Orası öyle bir muhittir ki Harbi Umumi esnasında ordunun erzak ambarı vazifesini görmüş. Bugün ise vesaitsizlikten başka malarya, göz ağrıları, çiçek, kızamık ve saire daha bilmediğim birçok emraz müstevli bir dert halindedir. Demek istiyorum ki bu Vekâlet yekdiğerinden müteferri ve yekdiğerinin lâzımı gayrimüfariki sıhhiye ve Nafia vekâletleriyle görüşmesi lâzımdır. Onlarla birlikte bu esasları tesbit etmesi icabeder. Sıhhiye Vekili sabıkı Rıza Nur Beyefendi, bilmiyorum hangi bir hisle, muhiti intihabımız mülletçilerini, yevmiye beş kuruş ile mahallerine sevk etmek istiyordu. Beş kuruşla gidilememesi muhakkak olduğundan mültecilerin bir kısmı Konya'da bulunuyor, bir kısmı da Aydın, Denizli, Nazilli ve sair mıntakalarda bulunuyorlar. Arkadaşlarımızla mütevaliyen kendilerine müracaat ettik. Bunları yerlerine sevk ediniz, dedik. Bize verdiği cevapta «Beş kuruştan fazla sevkiyat iâşesi veremem. Bunlar kendi paralarıyla ve kendi iktidarı dâhilinde gidebilirlerse gitsinler, gidemezlerse benim yapacağım muavenet bundan ibarettir» diyordu. O mültecilerin hânumânı o mıntakada harabolmuş, kendileri burada sefil ve perişan bir halde sürünüp duruyorlar ve mütemadiyen bize müracaat ediyorlar. Sıhhiye Vekâleti gerçi onları Aydın, Nazilli, İzmir tarafında, Konya vilâyetinde iskân etmiş ve bâzılarına arazi falan tefrik etmiş ise de bugüne kadar el'an verilememiştir. Ve bu hususta emir de vermiş ise de bugüne kadar verilmemiştir. Biz arzu ederiz ki hânumânı sönmüş olanlar yerlerine iade edilsin ve onlara mümkün olduğu kadar bir masarifi rahiye temin etsinler. Öyle beş kuruş iâşe bedeliyle «Kendi iktidarlara varsa gitsinler, yoksa başka suretle gidemezler.» denirse bunlar burada kalacaklar-

dır. Binaenaleyh memleketin ayrıca tahammülü yoktur. Eğer burada bırakmak isteniliyorsa ve iskân edileceklerse kendilerine mesken ve münasip vesaiti iâşe verilsin. Bu cihetleri Vekil Beyden istirham ediyorum.

REİS — Efendim! Kifayeti müzakereye dair üç takrir vardır. Müsaade ederseniz okuyalım.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Müsaade buyurur musunuz? Mazbata Muharriri Beyin bir noktaya nazarı dikkatini celbedeceğim. Maddenin bir fıkrasında şöyle deniliyor : «İhtiyacı tahakkuk edenlerin iskele ve yollarda ve iskânlarından itibaren mahallerinde âzami iki ay olmak üzere iâşelerine» deniyor. Halbuki zannediyorum ki encümeni âlinin iki aydan maksadı yalnız iskân olduğu mahaldeki müddete aittir. Halbuki yazılıta âzami iki ay olmasını iskele ve yollara dahi hasretmiş oluyor. Şu halde (mahallere) kelimesini biraz daha aşağıya alarak «iskele ve yollarda âzami iki ay olmak üzere mahallerinde iâşe edilmesi» şeklinde olmalıdır. (Doğru sesleri)

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — Efendim! Fark görmüyoruz. Mamafih biz kabul ederiz.

REİS — Efendim! Kiyafeti müzakere takririni reyi âlinize vaz'ediyorum.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Encümenence tensibedilen madde pek muvafık olduğundan aynen kabulünün reye vaz'ını teklif ederim.

1 Teşrinisani 1339

Van
Hakkı

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Maddenin reye vaz'ını teklif eylerim.

Kırklareli Mebusu
Dr. Fuad

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Maddenin reye vaz'ını teklif ederim.

Giresun
Musa Kâzım

REİS — Efendim! Müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür. Tadil takrirleri vardır. Müsaade buyurursanız reyi âlinize vaz'edeyim.

Riyaseti Celileye

(Tahribedilmiş mahaller ahalisinin iskân ve terfihlerine) tâbirinin yerine «Tahribedilmiş olan mahallerde emlak ve akaaratı yananların iskânlarına» kaydının vaz'ını teklif eylerim.

Gazianteb
Şahin

Riyaseti Celileye

Birinci maddenin «tahribedilmiş mahaller» kelimesinden sonra «ahalisinden meskenleri muhterik ve hedmedilmiş olanların» suretinde tasrihini teklif eylerim.

Karesi
Ali Şuuri

Riyaseti Celileye

Maddenin nihayetindeki «iskân ve terfihlerine» kelimelerinin yerine «iskânlarına ve şeraiti hayatîyelerinin tehvin ve ıslahına» ibaresinin ikamesini arz ve teklif ederim.

Zonguldak
Halil

Riyaseti Celileye

Maddede vuzuh yoktur. Binaenaleyh berveçhi âti tadilini teklif eylerim.

Bozok
Süleyman Şırrı

Madde 1. — Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti, mübadelei ahali mukavelesine tevfiakan (mübadeleye tabi) ahalinin nakil, ibate ve iskânlarına ve bunlardan ihtiyacı tahakkuk edenlerin iskele ve yollarda ve iskânlarından itibaren mahallerinde âzami iki ay olmak üzere iâşelerine ve 1328 senesinden beri iskân edilmiş olan ilâh.

REİS — Efendim, Karesi Mebusu Ali Şuuri Beyin takririni reyi âlinize vaz'edeceğim. Tekrar okuyorum.

(Takrir tekrar okundu.)

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Efendim, meskenlerinden sonra akaarları da koymak lâzımdır. Çünkü bir adamın bütün akaarları yanmıştır, meskeni de yoktur. Binaenaleyh, onlara da vermek lâzımdır. Akaaratı baştanbaşa yanmıştır. (Doğru, sesleri) Onun için akaarları kaydını koyarsak daha iyi olur. (Gürültüler)

REİS — Efendim Ali Şuuri Bey (Tahribedilmiş mahaller) kelimesinden sonra (Ahalisinden meskenleri muhterik ve hedmedilmiş olanların) suretinde maddenin tadilini teklif ediyor. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim. O halde Gaziantep Mebusu Şahin Efendinin tavrini reyî âlinize vaz'etmeye lüzum görmüyorum. Çünkü bu kabul olunan tavrile aynı mealdedir.

Riyasete

(Terfih) kelimesinin tayyımı teklif ederim.

Zonguldak

Tunalı Hilmi

REİS — Efendim, Tunalı Hilmi Bey terfih kelimesinin tayyımı-teklif ediyor. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

Efendim Karahisarı Şarkî Mebusu Ali Süruri Efendinin tavrini okuyorum.

Riyaseti Celileye

Hüsnü ifade ve vuzuh beyan için (mahallerinde) kelimesini biraz aşağıya alarak (İskele ve yollarda ve iskânlarından itibaren âzami iki ay olmak üzere mahallerinde işelerine...) suretinde tashihini teklif ederim. 3 Teşrinisani 1339

Karahisarı Şarkî Mebusu

Ali Süruri

REİS — Efendim maddenin bu suretle tashihini kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Riyaseti Celileye

Birinci maddedeki iki ay işe müddeti gayrikâfidir. Lâakal üç aya iblâgını teklif ederim.

Afyon Karahisar

İzzet Ulvi

REİS — Bu teklifi kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

Efendim Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Beyin tadil teklifini reyî âlilerine vaz'edeceğim. Tavrini tekrar okuyoruz.

(Tavrini tekrar okundu.)

REİS — Bu tavrini kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

Efendim Zonguldak Mebusu Halil Beyin tavrini tekrar okuyorum.

(Tekrar okundu.)

REİS — Bu teklifi kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir. O halde bu tadi-

lât veçhile maddeyi kabul eden arkadaşlar lûtfen el kaldırsın. Madde tadilen kabul edilmiştir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim madde ne oldu, şekli muaddeli nedir? Tadili kabul edilen maddé usulen encüme gider, encümünde tadil edilir, gelir okunur, badehu reye konur.

REİS — Efendim ikinci maddenin müzakeresine geçiyoruz.

Madde 2. — Mübadele, imar ve iskân umuruna müteallik kâffeî hususatta İmar Vekâleti bindelhace mülki ve askerî vesait ve teşkilâtı umumiyei Devletten âzami surette istifadeye salâhiyettardır.

Mübadele, imar ve iskân hususatına müteallik İmar Vekâleti tarafından vâkı olacak tebliğatı her işe tercihan ifaya bilûmum mülki ve askerî memurîni Devlet mecburdur. Bu bapta tekâsül veya taallûü gösterenler İmar Vekâletinin vekâleti aidesinden talebi üzerine işten el çektirilerek tahtı muhakemeye alınır ve mütecasirleri hakkında temas ettiği maddeî kanuniyedeki en ağır ceza tatbik olunur.

REİS — Efendim ikinci madde hakkında söz istiyen var mı?

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Efendim gayetle kısa söyleyeceğim. Birinci satırın başına (vekâlet) kelimesinin ilâve edilmesi icabeder. Salâhiyettar kelimesinden sonra mübadele, imar ve iskân hususatına müteallik İmar Vekâleti kelimeleri katıyen zaittir.

«Salâhiyettar ve tarafından vâkı olacak» denilmelidir. Hattâ istikbal sigası daima kullanılmaz. Ekseriya ve daima muzari sigası kullanılır. İşten el çektirilerek ilâh. Temas ettiği denir. Neye temas ettiği? (Tahtı muhakemeye alınır ve mütecasirleri hakkında temas ettiği..) neyin neye temas ettiği?.. Hiçbir şey anlaşılıyor. Zannımca şöyle olmak gerektir. İmar Vekâletinin vekâleti aidesinden talebi üzerine işten el çektirilerek tahtı muhakemeye alınır ve mütecasirleri hakkında cürümlerinin temas ettiği maddeî kanuniyedeki ağır ceza tatbik olunur; söyleyeceğim bu kadardır.

ŞEFİK B. (Bayezid) — Efendim bu maddenin son fıkrasında, «indelmuhakeme mütecasirlerin sabit olacak hareketlerinin temas edeceği maddeî kanuniyedeki en ağır ceza hükmlunur.» diyor. Malûmuâlinizdir ki, bir faili cü-

rüm hakkında hükmolunacak ceza, fiilin nevi ve mahiyetine, derecesi şiddet ve ahaffine göre tebeddül eder. Bunun içindir ki Ceza Kanununun da ve kavanini hukukiyei sairede mücazatın iptida ve intihası zikrolunmuştur. Bilmuhakeme cürmü sabit olan fail cürmün derecesi fiiline göre cezanın tâyini miktarı hâkimlerin takdirine tevdi edilmiştir. Eğer bu madde şu şekilde kabul olunacak olursa ahaf cezaya müstahak olan mücriminin eşed ceza ile cezalandırılması lâzımgelen diğer bir şahıstan cezaca hiçbir farkları olmayacaktır.

Çünkü hükkâm bu maddenin son fıkrasına tevfiikan her iki fiilin faili hakkında, yani hafif ve şedidolanlar için cezanın en son fıkrası tatbik etmek mecburiyeti karşısında kalıyoruz ki : Bu keyfiyet adalet mefhumu ile nâkabili telifidir. Binaenaleyh tadilnamede de arz edeceğim veçhile (Mütecasirleri hakkında temas ettiği madde kanuniyede en ağır ceza tatbik olunur) fıkrasının tayyiyle yerine (Bilmuhakeme fiil ve hareketine göre tecziye olunur) fıkrasının ilâvesini arz ve teklif ediyorum. (Doğru sesleri)

AHMET SÂKİ B. (Antalya) — Efendim mâruzatımın kısmı âzamını Şefik Beyefendi beyan buyurdular. Malûmuâlinizdir ki : Ceza Kanununun bu esasa mütedair olan maddesi cezanın haddi asgari ve haddi âzamisini gösteriyor, eğer hükkâmı biz şu maddenin son fıkrasıyla, behemehal cezanın haddi âzamisini tatbik etmeye mecbur kılsak o vakit doğrudan doğruya hakkı mücazatın mevdu olduğu kuvvei adliyenin salâhiyetini tahdit ve belkide kesretmiş oluruz. Halbuki malûmuâliniz hakkı kaza en mukaddes ve en muazzez bir hakdır. Ve o hak doğrudan doğruya cemiyeti beşeriye tarafından munhasıran aidolduğu kuvvete tevdi edilmiştir. Binaenaleyh hakkı mücazatın tahdidi beyefendi hazretlerinin buyurdukları gibi adaletle gayrikabili telifidir. Binaenaleyh bazan olur ki taallül eden bir memurun o fiilî; hakikatı halde o maddede muayyen olan cezanın haddi asgarisini istilzam eder. Onu kim takdir eder. Elbette ve elbette mahkeme... Binaenaleyh bu kayıtle (En ağır ceza tatbik olunur) esasını vaz'ederek hakkı kazayı tahdidetmiş oluruz. Rica ederim efendiler bu fevkalâde mühim bir noktadır. Meclisi Âliden çıkacak bu gibi mühim kavaninin nazariyatı hukukiye ile tevfiik ve te-

lifi lâzımdır. Binaenaleyh takdim edeceğim takrir veçhile (Tahtı muhakemeye alınır) kaydından sonra (Mütecasirlerinin bu harekâtı esbabı müşeddidei kanuniye teşkil eder) tarzında tadilini rica ederim. Bu suretle ne temin etmiş oluruz? Hâkim bilecek ki bu işte taallül etmiş olan memurun bu fiilî doğrudan doğruya esbabı müşeddidei kanuniyeyi teşkil eder. Binaenaleyh o hâkim cezayı tâyin ettiği zaman o maddenin istilzam ettiği cezanın haddi âzamisini değil, o fiilin esbabı müşeddidei kanuniye teşkil ettiğini takdir edecek ve o cezayı o nisbet dairesinde tâyin edecektir. Malûmuâliniz cürüm ile cezada mutlaka adalet lâzımdır. Binaenaleyh bu teklifimin kabulünü istirham eylerim.

REİS — Vâsıf Bey.

VÂSİR B. (Saruhan) — Söyliyeceklerimi Sâki Beyefendi söylediler.

FERİDUN FIKRÎ B. (Dersim) — Bendeniz maddede üç noktaya temas edeceğim. Evvelâ işin hukukî cihetinde muhterem Şefik ve Sâki beylerin buyurduklarına tamamen iştirak ediyorum. Yalnız bendenizin bilhassa işaret etmek istediğim birinci fıkradadır. Birinci fıkrada deniyor ki : (Mübadele İmar ve İskân umuruna mütaallik kaffei hususatta İmar Vekâleti indelhace mülki ve askerî vesait ve teşkilâtı umuriyei Devletten âzami surette istifadeye salâhiyettardır) deniliyor. Bendeniz bunu biraz müphem görüyor ve vazıfte teşevvüşü intacedebilir zannında bulunuyorum. Yarın olabilir ki Müdafaai Milliye Vekili ile İmar Vekili arasında bu maddenin vuzuhsuzluğu yüzünden bir ihtilâf zuhuredebilir. Halbuki muntazam bir Devlette bütün teşkilât evvel beevvel derpiş edilmeli ve mümkün olduğu kadar tasrih edilmelidir. Onun için bendeniz ilk fıkrada «İmar Vekâleti indelhace mülki ve askerî vesait ve teşkilâtı umumiyei Devletten âzami surette istifadeye salâhiyettardır» suretinde yapılacak bir tadili intizamı umur ve muamelât noktai nazarımdan muvafık görmüyorum.

İkinci nokta : (Mübadele İmar ve İskân Vekâleti tarafından vâki olacak tebligatı her işe tercihan ifaya memurîni Devlet mecburdur) Maddenin bu hali de bendenizde bid tereddüt tevliidediyor. Yarın her işe tercihan diyerekten olabilir ki, Dahiliye Vekili bir emir vermiş

bulunuyor. Müdafaa-i Milliye Vekili de bir emir verir, her hangi bir vekil de bir emir verebilir. Mübadele ve İmar Vekili de o sırada bir emir vermiş olur, iki emir de mühim olur ve verilen emirde de (bu emrin ademiifası, teahhuru müstelzimi mücazattır şöyledir, böyledir) denilebilir.

Binaenaleyh, şu suretle biçare memurlar şaşkınlık ve teşeddüt içinde kalabilirler. Sonra malûmuâliniz bu madde bir hükmü cezaiyi teşkil etmektedir. Yani bir cürüm vücuda getiriliyor. Gerçi birinci fıkrada cürüm vücuda getirildiğini sarahaten ifade eder bir tâbir yoktur. Fakat, ademiifası takdirinde onun bir hüküm ve zamanı vardır ki, şu suretle bu iki fıkraya yekdiğerine murtabit ve yekdiğerini tavsif etmek mahiyetinde kalıyor. Binaenaleyh, yârın mahkeme-i aidesi huzuruna çıkacak her hangi bir memurun gayet büyük müşkülât içinde kalması ve bir çok namuslu memurların elîm vaziyetlere duçar olması ihtimali vardır ve bunun gayri hükkâmın da bu maddenin tatbikinde büyük büyük tereddüdlere uğraması melhuzdur. Binaenaleyh, bu cihetleri derpiş buyurarak ve her halde «Her işe tercihan» tâbirine olanca dikkati tevcih ederek... Açık söyleyeyim ki; bendeniz bunun hakkında ne suretle tashihi kabil olacağını henüz düşünmedim. Bu suretle tashih edilmezse tatbikatta büyük müşkülâtı mucibolacaktır. Mâruzatım bundan ibarettir.

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Efendim mübadeleye tâbi halkın vaziyeti elîmesi mevzuubahsolmasaydı ve bunların bir an evvel temini refahları gayesi bulunmasaydı; o vakit kanunda böyle bir maddeye ihtiyaç hâsıl olmazdı. Fakat kısım şiddetleri içerisinde memleketimize gelecek olan bu halkın bir an evvel istirahatlerini, meskenlerini temin etmek ne kadar mühim bir vazife ise, kadın, erkek bu kafilenin bir an evvel iaşelerini temin etmek nasıl gayemiz ise, bunları temin ile muvazzafl olan memurîni Devletin de bu işle alâkadar olması o derece ehemdir. Binaenaleyh, maddenin son fıkrasında bulunan (mütecasiri hakkında en ağır ceza tatbik olunur.) fıkrası gayet doğru ve hukukidir.

Efendiler, kanunda esbabı müşeddide vardır. Şu fıkrasına nazaran maddede sarahat vardır. Farz ediniz ki; çoluk çocuk gelmiştir, me-

mur bey aldırmamıştır, chemmiyet vermemiştir, tekâsül göstermiştir, çoluk ve çocuk bir kaç kişi vefatetmiştir. Efendiler bu o kadar chemmiyetsiz bir şey midir? Efendiler, bu o kadar chemmiyetlidir ki; bunda en büyük esbabı müşeddide vardır. Bu işde bir gün bile olsa gelenlerin hayatını tehlikeye koyarsa mesuldür. Hem öyle mesuldür ki, o maddenin kendi aleyhinde tatbik olunacak şeklinin en ağır kısmını koymak lâzımdır. Bu madde olmazsa o memur ihmal ve tekâsülünden dolayı Ceza Kanununun ikinci maddesi mucibince üç lira ceza verecektir. Böyle olursa hiçbir memur bu işle alâkadar olmaz. Binaenaleyh,; bu maddedeki (En ağır ceza tatbik olunur) demek esbabı müşeddide addedilmiştir. Vâzı'ı kanun bunun en ağır şeklini vermiştir. Binaenaleyh, madde doğrudur, ve kanunidir.

Feridun Fikri Bey kardeşimizin noktai nazarlarına gelince: Kanun Heyeti Vekilede Vekiller arasında uzun uzadıya düşünülmüş ve hiçbir zaman teahhür edilmeyeceği anlaşılmıştır. Vekâletin, bilûmum memurîni Devlete emir vermesi ne kadar doğru ise bütün vesaiti memleketten de istifade etmesi o kadar elzemdir.

Şimdi tasavvur buyurunuz, beşbin kişilik bir muhacirîn kafilesi, sahillerimizden birisine gelmiştir. Orada vasati askeriye vardır. Binaenaleyh İmar Vekâleti, o vesaitten istifade edecektir. Şu halde bundan istifade etmek için Vekâlet Müdafaa-i Milliye Vekâletine Müdafaa-i Milliye Vekâleti oradaki kumandana yazacak ve bu suretle kafiye iki gün orada kalacaktır. Oradaki kolordu kumandanına, vesaiti nakliyenizi mıntaka müdürüne veriniz, diyeceğiz; o da verecektir. Eğer Devletin bütün şubatını bu işle alâkadar ederek bu işi temin etmeye kalkışacak olursak, tamamiyle bu işin altından kalkılamaz. O vakit mesuliyeti vicdaniye ve mâneviye de bizim üzerimize teveccüh eder. Onun için bu, bilhassa mahdut bir zamana aittir. Memurîni Devlet bu işle muvazzaftır. Ve doğrudan doğruya vekâlet, memleketin mübadeel işiyle muvazzaftır demek doğru olamaz. Bendenizin bu maddedeki gayem, doğrudan doğruya muhacirînin esbabı refah ve istirahatlerini biran evvel temin etmektir. Yoksa başka bir maksadım yoktur. Binaenaleyh memurîni Devletin de vazifesini, vaziyetini düşünüp hakkında lâzım gelen muameleyi yapmak uhdemize terettübeden

bir vazifedir. Şunu kemâli itminan ile arz ederim ki, Heyeti Celilenizin bendenize tevdi ettiği vazai fi ifa ederken hiçbir suretle doğrudan doğruya «Bir memur vazifesini ihmal etmiştir» tarzında ben viedanımı dinlemeden, o memurun tekâsül ve ihmali son derece vâzih görmeden tecziye etmem. Ancak o memur, o kafilenin her halde vaziyetini müşkülleştirmiş olursa o suretle onun tecziyesi cihetine gidebiliriz. Aksi takdirde o memurun da ne müşkülâtle o derecedeki vazifeyi ifa ettiğini ve hakikaten mevkiini is'at için ne kadar çalıştığını da bendeniz takdir edenlerdenim. Her halde İmar Vekâletine böyle bir salâhiyet verecek olursanız daha mükemmel bir şekilde, gelecek kafilelerin de esbabı istirahat ve refahları temin edilmiş olur. Aksi takdirde bu gelecek kafilelere yazık olur. Vazifesinde ihmal ve tekâsül edecek memurlar üzerinde doğrudan doğruya nafiz olamayız. Artık bu hususun takdiri Heyeti Aliyenizin doğrudan doğruya viedanına mevdudur. Buna ne şekilde kabul ederseniz bendenizde o suretle kabul ederim. Fakat madde çok kuvvetlidir. Gelecek muhacirinin vaziyetleri de çok mühimdir. O itibarladır ki, vâzı kanun bu esbaba, esbabı müşeddide addediyor. Binaenaleyh madde kanuniyedeki bu kaydı kabul etmekle, daha suhuletle vazifemizi yapmaya bizi sevk etmiş olursunuz. Maddenin aynen kabulünü istirham ederim.

FERİDUN FIKRİ B. (Dersim) — Teşkilât ve vesaiti umumiyei Devletten istifade eder deniliyor. Şimdi acaba vesait ve teşkilâtı Devlette husule gelecek teşettutadı derpiş ettiniz mi? Vesait ve teşkilâtı Devlet bu madde ile öyle bir vaziyete geliyor ki, mübadele, imar ve iskân umuruna mütaallik olan bilûmum işlerde, Devletin bütün teşkilâtı mülkiye ve askeriyesi, Mübadele, İmar ve İskân Vekâletinin emri altına verilmiş oluyor. Bu öyle bir şey oluyor, ki bütün öbür vekillerin salâhiyeti sıfıra müncer oluyor. Yarım bir vekil kendi memurlarından birisine emir verdiği zaman, ben, İmar Vekâletinden bu hususta emir aldım diyerekten vekili aidinden almış olduğu emri infaz etmiyecektir. Bu ciheti de derpiş ettiniz mi? Onun için buna öyle bir şekil vermelisiniz ki, bu suretle arz ettiğim mahzur zail olsun.

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Efendim He-

yeti Vekileyi teşkil eden arkadaşlarımızın her birisi ayrı ayrı bir vazife ile muvazzaftır. Heyeti Vekile, bu mesele mevzu bahseldiği zaman tabiidir ki, kendilerine aidolan bu noktai nazarı ve bu şekli takarrir etmiştir. Tasavvur buyuruyor mu ki bir adliye memuru, imar işleriyle meşgul olabilsin? Bir adliye memuru, mübadele işleriyle alâkadar olabilir mi? Tasavvur buyurulur mu ki, İmar Vekili, bir müddei-umumiye emir versin. Bundaki gayemiz şudur: Vesaiti Devletten istifade demek, doğrudan doğruya ordunun, Hükümetin elinde bulunan vesaitten istifade etmek demektir. Binaenaleyh bunlar, öyle tâbirlerle ifade olunacak şekiller değildir. Maddeyi bu şekilde tanzim etmekteki maksadımız budur ve bunlar muvakkat zamana ait işlerdir. Rica ederim, madde kanuniyedeki bu şiddeti ipka etmezseniz bu işler, demin arz ettiğim veçhile, sizin arzu ettiğiniz şekilde yürümiyecektir. Gayem, doğrudan doğruya mübadeleye tabi olan halkın esbabı istirahatini temin etmektir. Bu hususta başka bir şekil bulunursa onu da kabul ederim. Fakat bulduğum bu şekil, en muvafık bir şekildir.

AHMET SÂKİ B. (Antalya) — Demin buyurdunuz ki, bu tekâsül ve terahiye gösteren memurların hareketi, esbabı müşeddidei kanuniyeyi teşkil eder. Bendeniz de takririmde maddenin o suretle tesbitini talebetmiştim. Zatîaliniz esbabı müşeddidei kanuniyenin vücudundan dolayı cezanın haddi âzamisinin tâyinine kaani misiniz efendim? Yoksa esbabı müşeddidei kanuniyenin takdiri hakkını, bendenizin arz ettiğim veçhile, mahkemeye mi bırakmak fikrindediniz?

MÜBADELE İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Efendim vâzı kanunun şu maddedeki gayesi, mübadeleye aidolan işlerdeki memurunun tekâsül ve ihmallerini doğrudan doğruya esbabı müşeddiden addetmektir. Binaenaleyh vâzı kanun, bu husustaki terahi, en ağır cürüm aksamından ve esbabı müşeddideden addolunarak faillerine o suretle tatbiki ceza edilir, diyor. Buna da sebep bu esbabın esbabı müşeddide addidir. Yani buna ağır ceza verilecektir.

AHMED SÂKİ B. (Antalya) — Yani mahkemeye hakkı takdir verilmiyor. Bu kanaatte misiniz?

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (Devamla) — Hakkı takdirde bırakmıyor. Fakat hakkı takdiri bırakmamakla doğrudan doğruya mahkemenin hakkı takdiri bozulmuş olmaz. Vâzı kanun öyle diyor ki, bu esbabı müşeddidedir. Bunda tekâsül gösterenlere maddesi kanuniye mucibince en ağır ceza tatbik olunur, diyor. Bunu vâzı kanun yapabilir.

AHMED SÂKİ B. (Antalya) — Bendeniz, zannediyorum ki, madde bu suretle yapılsa vâzı kanunun kanaati tahdid edilmiş olur.

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (Devamla) — Hayır bendeniz o kanaatte değilim.

SADIK B. (Karahisarı Sahib) — Bunu esbabı müşeddidei kanuniye olarak kabul ediyorsunuz. Buradaki noktai nazarı nedir? Yani bendeniz, buna dair bir noktai nazar bulamıyorum. Yalnız burada esbabı müşeddidei kanuniyeyi kabul ettiğiniz takdirde birşey arz edeceğim: «En ağır» kelimesindeki «en» i kaldıralım da yalnız «ağır» kelimesini koyalım. Cürmüm derecesiyle mütenasib olmak için maddeyi bu şekilde tesbit edelim.

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — «En» i kaldırabiliriz.

SADIK B. (Karahisarı Sahib) — Orada da esbabı müşeddidei kanuniyenin derecesiyle kabili teliftir.

MEHMED Ef. (Bolu) — Demin Necati Bey, beyanatlarında buyurdular ki, beş bin kişilik bir kafile bir yere çıktığı vakit, oradaki memura verilecek emri aidolduğu memur infaz etmiyecek olursa hâsıl olacak şekli düşünebilirsiniz. Pek doğrudur. Siz yapacağımız projede hangi yerlere, hangi kafilelerin çıkacağını tâyin ve tesbit etmiyecek misiniz ki, ona göre hareket etsinler? Böyle ahalden bir kafile, Trabzon veyahut Samsun gibi iskelelerden birisine çıktığı takdirde, bunun hakkında ne gibi âni bir tedbir ittihaz edilebilir? Bu şekil düşünülmüş müdür?

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Efendim tabiidir ki gelecek olan kafilelerin miktarları, vaziyetleri tesbit edilecektir. Aksi takdirde bu işler için bir vekâlet yapmaya lüzum yok-

tur. Herkes bildiği gibi gelecek olduktan sonra böyle bir vekâlete lüzum yoktur. Vekâlet yapmaktan maksat, doğrudan doğruya bu işlerin bir şekli muntazamda teminidir. Sonra oradan buraya gelecek olan kafilelerin nereye geleceği takdir edilecektir. Fakat tasavvur buyurunuz. İnebolu iskelesine üç yüz kişi çıkmıştır. Eldeki vesaiti nakliyenin onları bir günde kaldırması mümkün değildir. Fakat oraya yakın bir yerde, vesaiti askeriye vardır. İşte biz, o vesaitten istifade edeceğiz. Bundaki gayemiz budur.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarkı) — Bendeniz uzun söylemekten sarfı nazar ettim. Necati Beyin mütalâaları pek doğrudur. Ahmed Sâki Beyin, Refik Beyin mütalâalarına - ki en ağır cezanın tatbiki, adaletle kabili telif değildir, diyorlar - bendeniz bu fikirlerine aslâ iştirak etmiyorum. Vâzı kanun, bu şekil ile memleketimize gelecek olan zavallı muhacirlerin umur ve hususatı hakkında tekâsül gösterecek olan memurlara en ağır cezanın tatbikini arzu ediyor. Yalnız «en ağır» tâbiri yerine «maddesi kanuniyedeki cezanın haddi âzamisi» tatbik olunur» demek lâzımgelir. Evet makamı Riyasetten birşey rica ediyorum. Her hangi bir vekilin, her hatibe cevap vermesi için, kürsüye çıkmasına müsaade buyurulmasın... Vekiller bütün hatipleri dinlerler. Ondan sonra lâzımgelen cevabı verirler. Vekil her hatibe ayrı ayrı cevap verirse hatiplere sıra gelmez.

REİS — Efendim vekiller istedikleri zaman söz almak salâhiyetini haizdirler.

AHMED MAHİR Ef. (Kastamonu) — Efendim ikinci maddede «İmar Vekâleti indel-hace mülki, askerî vesait ve teşkilâtı umumiyei Devletten âzami surette istifadeye salâhiyet-tardır» deniyor. Üçüncü madde «Mübadele ve iskân hususatına mütaallik İmar Vekâleti tarafından vâkı olacak tebligatı her işe tercihan ifaya bilûmum memurîni Devlet mecburdur» deniliyor. Malûmuâliniz umera ve zâbitanı askeriye örfte memurîni Devlet itlâk olunmaz. Halbuki Mübadele Vekâleti, zamanına göre ciheti askeriye den istifade etmek zaruretini hisseder. O halde asker, verilecek emri hiçbir vakit infaz etmez. Zira bu üçüncü maddede askerin böyle bir mecburiyeti olduğu dermeyan olunmuyor.

VASIF B. (Saruhan) — Var, var.

Dr. MAZHAR B. (Aydn) — Zatiâliniz Hükümet tarafından teklif edilmiş olan şekli okuyorsunuz. Halbuki Encümenin şekli başkadır.

REİS — Efendim gerek Şefik Beyefendinin mütalâatından ve gerekse Ahmed Mahir Efendinin tekliflerinden anlıyorum ki, bâzı rüfeka, Hükümetin teklifini mütalâatlarına zemin ittihaz ediyorlar. Halbuki encümeden tadilen gelmiş olan şekli nazarı dikkate almış olsalar ve ona göre mütalâalarını dermeyan etseler daha muvafık olur. Eğer sekizinci sayfaya bakacak olursanız orada İmar Encümeni tarafından tadilen gelmiş şekli vardır.

BESİM B. (Mersin) — Efendim bendenin söyleyeceklerimi arkadaşlarım kısmen söyledikleri için tekrar etmiyeceğim. Yalnız bir fıkrayı işaret edeceğim. Maddenin ikinci fıkrasında deniyor ki: Mübadele, İmar ve İskân hususatına mütaallik İmar Vekâleti tarafından vâkı olacak tebligatı her işe tercihan ifaya bilûmum mülki ve askerî memurini Devlet mecburdur. Evet malûmuâlinizdir ki, bu, çok mühimdir. Mühim olduğu için tabii ehemmiyeti dairesinde bütün memurını her işe tercihan bu işi yapmak ve vazai fi mecburelerinden ad etmek elzemdir. Buna hiç diyebilecek yok. Yalnız İmar Vekâletinden gelecek mühim tebligatı tebellûğ ile yahut bunu beklemekle vakit geçiriyorlar. Onların birçok işleri vardır. Ve bu kanunun verdiği mecburiyet dolayısıyla onlar o işleri bırakacaklardır. O işleri bırakmalarından dolayı tahaddüs edecek vaziyet ki, tabii mesuliyetlerini icabeder. Bundan dolayı onların mesul olmamaları icabeder. Yani bu tebligatı ifa ettiklerinden dolayı diğer vazifei asliyelerinden mesul olmamaları lâzımgelir. Buna dair kanunda bir sarahat yoktur. Onun için bir fıkra teklif ediyorum: İkinci maddenin «tahtı muhakemeye alınır» fıkrasından sonra (ve mütecasirleri hakkında temas ettiği madde kanuniyedeki en ağır ceza tatbik olunur) fıkrasının tayyiyle yerine (ve bilmuhakeme fiil ve hareketine göre tecziye olunur) şeklinde olursa daha muvafık olur.

ŞEFİK B. (Beyazid) — Efendim Ali Süvri Efendi maddeyi tasvip buyurdular. Fakat evvelce de arz ettiğim veçhile maddenin bu şekline nazaran cürümde hiffet ve şiddet olursa her ikisi hakkında da hâkim sıyyanen ceza

vermeye mecburdur. Meselâ: Memurlardan birisi üç muhaciri yirmi dört saat zarfında yerleştirmemiş fakat diğer memur beş bin muhaciri haftalarca yerleştirmemiş, kendilerine muktazi erzakı ihmal etmiş ifa etmemiş olursa her iki memur hakkında tatbik edilecek ceza bittabi aynı olamaz. Halbuki maddenin son fıkrası mucibince üç muhaciri yirmi dört saat bekleten memura vereceğimiz ceza ile haftalarca beş bin kişiyi iskân etmemiş olanlara da yine aynı ceza verilecek. Binaenaleyh bu hiçbir vakit muvafık değildir. Takririmde de bu ciheti arz ettiğim veçhile bunun tadilini rica ederim. Hükâmı muhtar bırakılmak lâzımdır.

REİS — Efendim kifayeti müzakereye dair bir takrir vardır. Müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim takrirleri okuyoruz.

Riyaseti Celileye

İkinci madde fıkrâi ulâsının indelhaee kelimesinden sonra (Vekili aidi vasatatiyle) demek icabeder. İkinci fıkrada da «her işe tercihan» tâbiri yerine «derhal» tâbiri vaz' olunmalıdır. Bu suretle tadilini teklif ederim.

3 Teşrinisani 1339

Dersim Mebusu

Feridun Fıkri

Riyaseti Celileye

2 nci maddenin (tahtı muhakemeye alınır) fıkrasından sonra (ve mütecasirleri hakkında temas ettiği madde kanuniyedeki en ağır ceza tatbik olunur) fıkrasının tayyiyle yerine (ve bilmuhakeme fiil ve hareketine göre tecziye olunur) fıkrasının ilâve ve ikâmesini teklif ederim. 3 Teşrinisani 1339

Bayezid Mebus

Şefik

Riyaseti Celileye

İkinci maddenin son fıkrası nazariyatı cezaiyeye tevfiik edilmek üzere fıkranın berveçhi âti tadilini ve «mütecasirleri hakkında temas ettiği madde kanuniyedeki en ağır ceza tatbik olunur» cümlesinin yerine fıkrâi âtiyenin ikâmesini teklif ederiz :

«..... Tahtı muhakemeye alınır, mütecasirlerinin bu harekâtı esbabı müşeddidei kanuniye teşkil eder.»

Antalya

Ahmed Sâki

Saruhan

Kemal

Riyaseti Celileye

Maddenin baş tarafındaki «her işe tercihan» kelimelerinin ve nihayetindeki «indelmuhakeme mütecasirlerin sabit olacak.» diye başlayan ibarenin tamamen tayyiyle maddenin o suretle kabulünü arz ve teklif ederim.

Zonguldak
Halil

Riyaseti Celileye

Cezalar için âzami ve asgari hadler kabulü hükkâma hakkı takdirlerini istimalle imkân vermek içindir. İkinci madde ile hükkâmın en ağır cezayı itaya mecbur edilmesi bu imkânı selbettiğinden ve zaten şikâyet edilen memurlar işten el çektirilerek zararın önü alınacağına nazaran böyle hükkâmın hakkı takdirini selbedecek şiddete lüzum kalmadığından ikinci maddeden «tahtı muhakemeye alınır» cümlesinden sonraki ibarenin tayyini teklif ederim.

Tekirdağ
Faik

Riyaseti Celileye

İşbu maddenin ikinci fıkrası İmar Vekâletinde vukubulacak tebligatı bilûmam memurinin her işe tercihan ifa edeceklerini mecburi tutmasına göre memurünü munaileyhimin bu sebeple teahhür eden vazifei asliyelerinden mesul olmamaları lâzımgelir. Binaenaleyh (meccurdur) kelimesinden sonra berveği âti fıkranın ilâvesini teklif ediyorum.

(Ve işbu tercih sebebiyle vazifei asliyelerinde vukua gelen teahhurdan dolayı memurünü munaileyhim mesul olmazlar).

Mersin
Besim

Riyaseti Celileye

İkinci maddenin ikinci fıkrasında muharrer (İmar Vekâleti tarafından) cümlesinden sonra (doğrudan doğruya) kaydının ilâvesiyle (doğrudan doğruya vâkı olacak tebligatı ilâh.) tarzında tadilini teklif ederim.

Eskişehir Mebusu
Mehmed Arif

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Bu, gayet doğrudur.

Riyaseti Celileye

Tebliğatından sonra - ehemmiyetine göre ve indelhace - ibaresinin vazını teklif ederim.

Afyon Karahisar
Musa Kâsım

REİS — Efendim Afyon Karahisar Mebusu Musa Kâsım Efendinin tahririni nazarı dikkatinize arz ediyorum, bu teklifi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

(Eskişehir Mebusu Mehmed Arif Beyin tahriri tekrar okundu),

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Vâzıhtır.

REİS — Bu teklifi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

(Mersin Mebusu Besim Beyin tahriri tekrar okundu).

REİS — Bu tahriri reyî âlinize arz edeceğim. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

(Tekirdağ Mebusu Faik Beyin tahriri tekrar okundu).

REİS — Bu teklifi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

Zonguldak Mebusu Halil Beyin bir teklifi vardır. Fakat zannederim ki; bu teklif Hükümet tarafından sevk edilmiş olan kanun lâyihasına göre yapılmış ve encümen tarafından yapılan tadilat nazarı dikkate alınmamıştır. Teklifte bahsolunan şeyler zaten encümenin teklif ettiği lâyhada yoktur. Binaenaleyh bunu reyî âlinize vaz'etmiyeceğim.

(Antalya Mebusu Ahmed Sâki Beyin tahriri tekrar okundu).

REİS — Bu teklif kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir efendim.

(Bayezid Mebusu Şefik Beyin tahriri tekrar okundu).

REİS — Şefik Beyin tahririni reyî âlinize vaz'edeceğim. Bu teklifi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

(Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin tahriri tekrar okundu).

REİS — Bu tahriri kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir. O halde maddeyi aynen reyî âlinize vaz'edeceğim. Esasen Vekil Bey maddenin aynen kabulü taraftarıdır.

SADIK B. (Karahisarı Sahib) — Encümen kabul etmiyor.

REİS — Binaenaleyh maddeyi aynen kabul eden arkadaşlar lütfen el kaldırsın. Madde aynen kabul edilmiştir efendim.

Müsaade ederseniz, birinci madde hakkındaki tadilatı Heyeti Aliyeniz demin kabul etmiştir, bu maddenin tadilat üzerine aldığı şekli Heyeti Aliyenize tekrar arz edeceğim.

Mübadele, İmar ve İskân Kanunu

Madde 1. — Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti Mübadelei Ahali Mukavelesine tevfiakan nakil, ibate ve iskânlarına ve bunlardan ihtiyacı tahakkuk edenlerin iskele ve yollarda ve iskânlarından itibaren âzami iki ay olmak üzere mahallerinde işlerine ve 1328 senesinden beri iskân muamelesi görmemiş olan muhacirler ve mültecilere âşairin ve badema Hükümetçe kabul edilecek muhacirinin ve tahribedilmiş mahaller ahalisinden meskenleri ihrak ve hedmedilmiş olanların iskân ve terfiyelerine ve iskân mıntakalarının tâyinine ve memleketin harabolan mahallerinin imarı vesailini ihzar ve temine memurdur.

REİS — Madde bu şekli almıştır. Tadilat veçhile maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Madde bu suretle kabul edilmiştir.

Üçüncü maddenin müzakeresine geçiyoruz.

Madde 3. — Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti vazâifinin ifası hususunda icabeden mahallerde memurîni mahalliye ile keza mahalleri idare ve belediye âzalarından veya sair icabedenlerden mürekkebolmak üzere lüzumu kadar tâli heyetler intihap ve teşkiline salâhiyettardır.

REİS — Bu hususta söz istiyen var mı?..

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bözok) — Efendim üçüncü maddede (mahaller) kelimesi tekerür etmiş. (Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti vazâifinin ifası hususunda icabeden mahallerde memurîni mahalliye ile keza mahalleri idare...) diye muharrerdir ki, burada «mahaller» kelimesi tekerür ediyor. Binaenaleyh ben deniz bunun şu şekle konulmasını teklif edeceğim: «Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti vazâifinin ifası hususunda icabeden» fıkrasından sonraki birinci «mahaller» kelimesini kaldırarak «yerlerde» kelimesini koyuyorum. Sonra «memurîni mahalliye» deki «mahalliye» kelimesi kalıyor. «Keza mahalleri» kelimesini kaldı-

riyorum, «icabeden yerlerde memurîni mahalliye ile idare ve belediye âzalarından... ilâh.» tadilini teklif ediyorum.

REİS — Başka söz istiyen yok mu efendim? Müzakerenin kifayetini reyî âlinize vaz'ediyorum. Kifayeti kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın... Müzakere kâfi görülmüştür.

Maddenin tadili hakkında Süleyman Sırrı Beyin teklifi vardır. Okuyacağız.

Riyaseti Celileye

Üçüncü maddede mahalleri ve mahal tâbiratı tekerür ediyor. Daha ziyade selâset ve vuzuhu teminen tâbiratı mezkûreden ikisinin tayyî ile (icabeden) kelimesinden sonra gelen «mahallerde» kelimesinin yerine «yerlerde» kelimesinin yazılmasını ve «keza mahalleri» kelimesinin tayyîni teklif ve maddenin âtidedeki şekilde tadilini teklif eylerim.

Yozgad

Süleyman Sırrı

Madde 3. — Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti vazâifinin ifası hususunda icabeden yerlerde memurîni mahalliye ile idare ve belediye âzalarından veya sair icabedenlerden mürekkebolmak üzere lüzumu kadar tâli heyetler intihap ve teşkiline salâhiyettardır.

REİS — Encümenin bir mütalâası var mı efendim? (Kabu' sesleri.) Encümen de kabul ediyor. Binaenaleyh maddenin bu suretle tadilini kabul eden arkadaşlar lütfen el kaldırsın... Madde bu suretle kabul edilmiştir. Dördüncü maddenin müzakeresine geçiyoruz.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ REİSİ REŞAD B. (Saruhan) — Efendim bu lâyhâ kanuniyenin Muvazenei Maliye Encümenine taallûk eden maddeleri vardır. Gerçi Heyeti Celileniz bunu nazarı dikkate alarak Muvazene Encümenine tevdi etmemiştir. Fakat işin müstaceliyeti hasebiyle encümen bunu nazarı dikkate alarak Maliyeye taallûk eden maddeler için müzakerede bulunmuş ve bâzı maddelerde tadilat ıera etmiştir. Onları arz edeceğim. Birincisi, dördüncü maddedir. Muvazenei Maliye Encümeninin tadil ettiği şekli arz edeyim...

REİS — Efendim Muvazenei Maliye Encümeninden tadilen çıkmış olan şekli lütfen yazar mısınız? («Dördüncü madde olarak mı?» sesleri.) Dördüncü madde olarak efendim. Muva-

zenei Maliye Encümenince muaddil dördüncü madde:

Madde 4. — Şimdiye kadar Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekâletine merbut bulunan İskân Müdüriyeti ilga edilmiştir. Bu Müdüriyetin ve mülga Dahiliye Nezaretine merbut İskân Âşair ve Muhacirîn Müdüriyeti Umumiyesinin bütün vazaif ve vesaiği ile levazımı Mübadele, İmar ve İskân Vekâletine devredilmiştir. Muaveneti İçtimaiye bütçesinin işbu teşkilâta karşılık olarak kanunun tarihi neşrinde mevcut bulunan bakıyei muhassasatı mevkuf tutulacaktır. Bu tarihe kadar iskân umuruna aidolarak ifa edilmiş olan hidematın mukabili mezkûr mevkufattan tediye olunur.

REŞAD B. (Saruhan) — Efendim arzu buyurursanız maddenin bu yoldaki tadilinin sebebini arz edeyim. Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekâletine merbut olarak bugüne kadar ifayı hizmet eden İskân Müdüriyetinde ne kadar kadro varsa, İmar Vekâletine aidolarak çünkü gün kabul buyurmuş olduğunuz kadro ve bütçede dâhildir. Binaenaleyh o kanunun kabulü gününden itibaren İskân Müdüriyetinde bulunan memurînin vazifelerine nihayet verilmiş oluyor ve zaten müstahdem olan memurlar da İmar ve İskân Vekâletinin kadrosuna geçmiş oluyor. Bu itibarla Hükümetten teklif edildiği veçhile İskân Müdüriyeti kadrosunda mevcudolan bakıyei muhassasatın da istimaline mahal kalmıyor. Binaenaleyh, Sıhhiye Vekâletinin bütçesinin İskân Müdüriyetine ait bulunan fasıl ve maddelerdeki bakıyei muhassasatı mevkuf tutuyoruz.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Bugüne kadar olan kısmı...

REŞAD B. (Devamla) — Evet, yalnız mevkuf tutuyoruz. İstimal olunamaz diyemiyoruz. Sebebi de: Kanunun tarihi neşrine kadar vilâyette İskân Müdüriyetine merbut olarak bâzı memurînin, ifayı hizmet etmiş olması ihtimali vardır diyorlar. Onların kanunun tarihi tasdikine kadar geçen hizmetlerinin mukabilini, Sıhhiye bütçesinden verebilmiş olmak için son bir fıkra ilâve ediyoruz ve «bu tarihe kadar iskân umuruna aidolarak ifa edilmiş olan hidematın mukabili mezkûr mevkufattan tediye olunur» diyoruz.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Müsaade buyrulur mu efendim? Bu madde kanuniyede deniliyor ki: «Şimdiye kadar Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekâletine merbut bulunan İskân Müdüriyeti ilga edilmiştir. Bu Müdüriyetin ve mülga Dahiliye Nezaretinin İskân Âşair ve Muhacirîn Müdüriyeti Umumiyesinin bütün vazaif ve vesaiği ile levazımı; Mübadele, İmar ve İskân Vekâletine devredilmiştir.» Şimdi burada Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekâletine merbudolan İskân Müdüriyeti vazaif ve kadrosu ile İskân Âşair ve Muhacirîn Müdüriyeti Umumiyesinin kadro ve vazifeleri arasında bir fark var mıdır? Yani bunun kadrosu daha geniş midir?

REŞAD B. (Saruhan) — Efendim İskân Müdüriyetine aidolarak en vâsi ve en vazih bir surette tesbit edilmiş olan kadro ve program, İskân Muhacirîn Müdüriyeti Umumiyesinin teşkilâtı sabıkasında gösterilmiştir. İşe vuzuh vermek için gerek İskân Müdüriyetinin ve gerekse mülga Dahiliye Nezaretine merbudolan İskân Âşair ve Muhacirîn Müdüriyeti Umumiyesinin bütün vazaifini kayıt ve tasrih ederek İmar Vekâletine devrediyor ve bu meydana da gerek mülga müdüriyeti umumiyenin ve gerekse bugüne kadar Sıhhiye Vekâletine merbut bulunan İskân Müdüriyetinin vazaifi, vesaiği, ne varsa bugünden itibaren İmar Vekâletine devrediyoruz. Yani İmar Vekâletine devredilmiş oluyor.

AHMED MAHİR Ef. (Kastamonu) — Efendim, birinci satırda «merbut kılınan» yazılmış, «merbut kılınan» demek, raptedilmiş, ölmüş demektir. Ya merbut demeli veya raptedilen demelidir.

REŞAD B. (Saruhan) — Efendim, şimdiye kadar kaydı vardır. Şimdiye kadar Sıhhiye Vekâletine merbut bulunan İskân Müdüriyeti... ilâh...

AHMED MAHİR Ef. (Kastamonu) — Böyle demeli. Kılınan yanlıştır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim - mülga Dahiliye Nezaretine merbut İskân Âşair ve Muhacirîn Müdüriyeti - deniyor. Dahiliye Nezareti mülgadır. Ona merbudolan İskân Âşair ve Muhacirîn Müdüriyeti Umumiyesi şimdiye kadar mevcut muydu?

REŞAT B. (Saruhan) — Efendim mülga Dahiliye Nezaretine merbut bulunduğu zaman, yani vaktiyle teşekkül etmiş olan İskân Aşair ve Muhacirin Müdüriyeti Umumiyesinin diyoruz. Yoksa mülga Dahiliye Nezaretinde merbut olan İskân Aşair ve Muhacirin Müdüriyeti Umumiyesi Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekâletinin İskân Şubesine devredilmişti.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Binaenaleyh, mülga bir nezaretin mevzu veya mülga bir müdüriyetinden burada bahsetmeye lüzum var mı?

REŞAD B. (Saruhan) — Efendim, vesaik ve levazımı vardır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Tabii o aidolduğu devaire devredilir. Kanuna girmeye hacet var mı?

REŞAD B. (Saruhan) — Efendim İskân Aşair ve Muhacirin Müdüriyeti Umumiyesinin ifası ile mükellef olduğu Hidamatı Sıhhiye Vekâletine bugüne kadar merbut bulunan İskân Müdüriyetine tamamiyle gördürülmemiştir. Birtakım nevâkis vardır ve oradan alınacak, muktezaları ifa olunacak birtakım vesaik de vardır.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Bendeniz arkadaşlardan bir sual soracaktım. Hacet kalmadı. Yalnız bir senedenberi Sıhhiye Vekâletine merbut bulunan İstanbul İskân, Muhacirin ve Aşair Müdüriyeti, İskân Müdüriyetine marbut bulunması lâzımgeldiği halde nasıl oluyor da bunlar edilmemiş olur? Binaenaleyh, istirham ederim, bu kanuna girmesin. Tabiiyle bu olur.

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — Bendeniz bu maddede mazbata muharriri sıfatı ile değil, bir mebus sıfatıyla söyleyeceğim; çünkü bendeniz bu lâyihamın müzakeresinde encümen bulunmamıştım. Esasen bunun için müşterek encümen teşekkül etmişti. Bendeniz orada bulunmadım. Bendeniz zannediyorum ki, bu tadil birinci maddenin berveçhi mâruz tadilinden evvel yapılmış olacaktır ki, encümen burada Vekâlete aidolan vazifelerin neden ibaret olduğunu göstermiş, müdüriyeti umumiyenin vazaiifinin tamamen devredildiğini zikretmek mecburiyetini görmüştür. Halbuki birinci madde tafsilen ihdas edildikten sonra artık burada ölmüş olan müdüriyetin vazaiifinin devredileceğini yazmaya lüzum kalmamış olduğuna kaanünim. Bahusus ki, bu ifade şu şekilde oldukça tabii mülga olan mü-

diriyyetin vazaiifi devredilemez zammındayım. Belki o ifayı vazife ettiği zaman vazifesini gösteren talimatnameler ve kanunlar dâhilindeki işler ve hidemat devredilmiş denilirse belki ben-denizce biraz muvafık olur.

Mamafih birinci madde böyle tavzih edildikten sonra ve Vekil Beyefendi tarzı işenin nasıl olacağını kanunla tesbit ettikten sonra artık burada İstanbul Müdüriyeti Umumiyesinin ve sairesinin vesaikinin devredileceğine dair kayıt koymaya lüzum yoktur. Fazladır, tayyı lâzımdır. Ancak şimdiye kadar İstanbul Müdüriyeti Umumiyesinde kalmış olan evrak, dosyalar ve eşyayı sabitesini henüz buradaki İskân Müdüriyetine ve İskân Vekâletine devredilmemiş ise ve burada sarahaten zikredilmemiş ise ve bunda sarahaten zikredilmedikçe bunun devri müşkül olacağı kanaati hâsıl oluyorsa hakikaten onları koymak lâzımdır. Evrak, dosyaları ve demirbaş eşyaları... Meselâ müdüriyeti umumiyenin muayyen eşyaları vardır, dosyaları vardır, haritaları vardır, kitapları vardır muhacirin için tanzim edilmiş bir çok şeyleri vardır.

Bunların hakikaten yeni teşekkül edecek vekâlete devri lâzımdır. Vekâlet bina bulmakta bile müşkülât çekerken hiç şüphesiz eşyalarını bulmakta dalhi müşkülât çeker. Değil ki harita ve saire bulmak. Binaenaleyh onların tasrihine taraftarım. Şu halde mülga nezarete merbut İskân Müdüriyeti ilga edilmiştir kaydı kanunda lâzım ise kalsın. Fakat mülga nezarete merbut olan müdüriyetin vazaiifine ait kısmını tamamen kaldıralım, mülga müdüriyete ait eşya ve levazım İmar ve İskân Vekâletine devredilmiştir diyelim. Vazaife ait kısmını kaldıralım. Bendenizce o kısmın kaldırılması lâzımdır.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Mazbata Muharriri Bey arkadaşımızın ricatine ciddeten mütehayyir kaldım arkadaşlar, geçen Meclisin istihlâf ettiği Meclisi Mebusanın eşyasını almak için kanun çıkarıyor musunuz? Rica ederim. Eğer biz bu kaydı koyarsak bilhassa biraz kaynaşmak isteyen mürteci kafalara fırsat vereceğiz. Veremeyiz diye İstanbul'da sırf umuru Devleti işgal için birtakım güvâhirliler patırtılar başlayacak. Ondan sonra iş'ar, istişar ve saire ve saire... Sonra bu iş'ar nasıl yürüyecek? Tekrar ediyorum, biz bu kaydı koyduğumuz andan itibaren diğer vekâletlerin hattâ Meclisinizin eşya ve levazımı sairesi birçok ellerde kalacak ve sizden hususi olarak ka-

nunlar istiyecelerdir.

REİS — Efendim, bu madde hakkında başka söz isteyen yoktur.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ REİSİ REŞAD B. (Saruhan) — Efendim, bugüne kadar Sıhhiye Vekâletindeki İskân Müdüriyetine aidolarak, İskân Müdürünce yapılacak olan işler ve bu işleri ifa edecek olan memurın İmar Vekâleti için kabul buyurduğunuz kadroya ve tahsisata dâhil olmuştur. Binaenaleyh Sıhhiye Vekâletindeki İskân Müdüriyetinin ilga edildiğini ve bunun bugüne kadar gayrihakk bakıye muhassasat hakkında yapılacak muamelenin tasvirini burada zikretmek lâzımdır. Yalnız Mazhar Beyefendinin burada buyurdukları gibi Muvazenei Maliye Encümeni bu tadilatı İmar Encümeninde bu madde hakkında sarahat verilmediği için yazmıştır. Bu itibarla bâzı zait kelimeler, cümleler görülüyorsa onları tayya muvafakat ederiz. Yalnız mülgâ Dahiliye Nezaretine merbut olan İskân ve Aşair Müdüriyeti Umumiyesi kaydını sarâih bir surette vaz'etmekten maksadımız o zamanki müdüriyetin vazaiî, hidematı daha vâsi bir surette muhtelif kanun, nizamnameler ve talimatnamelerle tensibedilmiş, elyevm Sıhhiye Vekâletinde ifayı vazife etmekte bulunan İskân Müdüriyetinin vazaiî; ifasıyla mükellef olduğu hidemat ise bu kadar tavzih edilmemiştir. Bu itibarla lüzum gördük.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Tayyedilmezse kanunun aleyhine rey veririm.

REİS — Efendim maddenin müzakeresini kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür.

Riyaseti Celileye

Dördüncü maddenin ikinci fıkrasındaki (Vazaif) kelimesi yerine (hidemat) kelimesinin kabulünü teklif eylerim.

İstanbul

Ali Rıza

MÜKERREM B. (İsparta) — Encümen de kabul ediyor.

REİS — Efendim reyîâlinize vaz'edeceğim. Şekil, Muvazenei Maliye Encümeninden gelip tadilen kıraat edilmiş olan şeklidir. Ali Rıza Bey bu maddenin yani Muvazenei Maliye Encümeninden getirilmiş olan dördüncü maddenin ikinci fıkrasındaki (vazaif) kelimesi yerine (hidemat) kelimesinin kabulünü teklif ediyor. Bu teklifi kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. efendim. O halde maddeyi bu tadil ve hile kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Madde tadilen kabul edilmiştir.

Efendim on dakika istirahat için Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı celse; saat : 3,40

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 4,25

REİS — Fethi Beyefendi

KÂTIPLER : Mahmud B. (Siirt), Vâsıf B. (Saruhan)

REİS — Celse açılmıştır efendim. Mübadele, İmar ve İskân Kanununun beşinci maddesini müzakere ediyoruz.

Madde 5. — Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti Bütçesine mahsuben talebolunacak mebalîğ Hazîne Maliyeye nakden ve defaten vekâleti mezkûre emrine olarak avans suretiyle tevdi

olunur. Bu maksatla Maliye Vekâleti üç milyon liraya kadar icabettikçe müessesatı maliyede avanslar akdine mezundur.

REİS — Bu madde hakkında söz isteyen rüfeka varsa isimlerini yazdırın.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Efendim ikinci satırda (olunacak) denmiş. (olunan) kelimesinin konması icabeder. Üçüncü satırda da

«Vekâleti mezkûre emrine olarak avans suretiyle» deniliyor ki, orada da «olarak» kelimesi tamamen fazladır.

RUŞEN EŞREF B. (Karahisarı Sahib) — Muvazenei Maliye Encümeninin bu madde hakkındaki fikrini öğrenmek istiyorduk.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ REİSİ REŞAD B. (Saruhan) — Aynen kabul ediyoruz.

REİS — Muvazenei Maliye Encümeni bu maddeyi aynen kabul ediyor.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Üç milyon lira avans itası hakkında lütfen izahat versinler.

REŞAD B. (Saruhan) — Efendim, Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti için icabettikçe lüzum görüldükçe bütçedeki muharracatına mahsuben lüzumu kadar parayı, İmar Vekili, Maliye Vekâletinden istiyecektir. Bu para için havale ve saireye ihtiyaç yoktur. Hazine, İmar Vekilinin istediği parayı nakden ve defaten vermeye mecburlur. Yalnız bunda bir hususiyet vardır. İmar Vekâletinin avans olarak istediği parayı eline verecektir. Havale vermek meselesi ve havale muamelesi yoktur. İşin ehemmiyetine ve müstacelivetine binaen şayet malivenin Hazinesinde kâfi miktarda para yoksa icabettikçe müessesatı maliyeden üç milyon liraya kadar avans akdetmeye bu maddeli kanunla ile salâhiyet verilmiştir. Bu Hükümetin teklifidir. Encümen de muvafık görmüş ve aynen kabul etmiştir.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Divan hiç vize etmiyecek midir?

REŞAD B. (Saruhan) — Aşağıda gelecektir.

ALİ SURURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Reis Beyefendi biz hiç işitmiyoruz. Söz, yalnız sail ile mesul arasında kalıyor.

ZEKÂİ B. (Aydın) — Efendim Mübadele Mukavelesi mucibince : «Muhtelit Komisyonun lüzum göstereceği tahsisatı, alâkadar Devletler avans olarak verecektir» deniliyor. Muhtelit Komisyonunda, malûmuâlileri mübadeleler gelecek ahalinin nakilleri için ve esnayı nakilde işeleri için lâzımgelen tertibatı ittihaz memurdur. Alâkadar devletler, Türkiye ile Yunanistan'dır. Müstereken avans olarak Muhtelit Komisyonun lüzum göstereceği paranın verilmesi Mübadele Mukavelesinde mündericolduğuna nazaran böyle bir maddenin buraya dercine, tabii İmar ve İskân Vekâleti için lü-

zumu katî vardır. Yalnız bendenizin sormak istediğim şudur: Bu maksatla Maliye Vekâleti, icabettikçe üç milyon liraya kadar müessesattan avanslar akdine mezundur. Acaba her avans üç milyon lira olmak üzere mi, yoksa bütün bir senelik avansın mecmuu olarak üç milyon lira mı?

REŞAD B. (Saruhan) — Mecmuu...

ZEKÂİ B. (Devamla) — Bari âzami üç milyon liraya kadar desek, daha iyi olur. «Âzami üç milyon lira» gibi bir kayıt konmak lâzımdır. Fakat mübadeleye tâbi olan ahalinin miktarı beşyüz bin olduğuna ve bunların işe ve masarifi nakliye ve sairesi için Muhtelit Komisyonun göstereceği lüzumu nazarı itibara alarak ona göre derhal para vermek lâzımgelceğine nazaran yalnız üç milyon lira kifayet etmez gibi geliyor.

REİS — Bir tadil takririniz var mıdır Zeki Bey?

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Bendeniz (Âzami) kelimesi için takriri verecektim, yetiştirmedim.

Dr. FİKRET B. (Ertuğrul) — Maddedeki kadar kelimesi, âzami mânayı ifade eder.

REŞAD B. (Saruhan) — Efendim, bu maddede iki nevi avans vardır. Maddenin birinci fıkrasındaki avans kelimesinden maksat şudur: Her hangi bir iş için İmar Vekili para sarfına lüzum gördüğü zaman havale yerine para olarak Hazineden avans namı altında para alacaktır. Yani havale almayacaktır. Maddenin ikinci fıkrasındaki avans, İmar Vekâletine taallük etmez. Bu Hazineye aittir. Şayet Hazinesinin mevcudu kâfi değil ise ve bilhassa mevsim tahsilât olmadığı zamanlara tesadüf ederse İmar Vekilinin istediği para, müessesatı maliyeden ayrıca istikraz mahiyetinde olarak bir avans alınacaktır. Buradaki (Avans) tâbirinden maksat budur.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — İstikraz mahiyetinde mi?

REŞAD B. (Saruhan) — Evet, istikraz mahiyetinde.

REİS — Efendim, maddenin müzakeresi kâfi görülmüştür. Madde hakkında tadilat yoktur.

FUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Vardır efendim.

REİS — Maddeyi reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Efendim madde aynen kabul edilmiştir efendim.

Altıncı maddenin müzakeresine geçiyoruz. Söz istiyen var mı efendim?. (Hayır yoktur, okunsun sesleri)

Altıncı maddeyi okuyoruz efendim.

Altıncı maddeyi aynen reyi âlinize vaz'ediyorum. (Okunsun sesleri)

Madde 6. — Mübadele, İmar ve İskân Vekâletinin tahsisatından vukubulacak taahhüdat ile verilecek avanslar bilâhara usulü dairesinde hesabı Divanı Muhasebata verilmek üzere Usulü Muhasebei Umumiye Kanununun 13, 32, 34 ncü maddeleri ahkâmından müstesnadır.

REİS — Maddeyi aynen reyi âlinize vaz'ediyorum efendim.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Efendim, encümen bizi biraz tenvir etmelidir : Bu maddeler neye dâirdir ve niçindir?

REŞAD B. (Saruhan) — Efendim burada Muhasebei Umumiye Kanununun üç maddesinden bahsolunuyor. Bu üç maddeden birisi Muhasebei Umumiye Kanununun onüçüncü maddesidir. O da şudur : Elli bin lira ve daha ziyade sarfiyata muhtacolan her türlü inşaat ve tamiyat ve taahhüdâtın icrası bir kanunu mahsusa veya bütçede sarahaten bulunmasına mütevakıftır. Halbuki İmar Vekâleti bütçesine, mübadele, iskân ve imar umuru namıyla bir kalem olarak altı milyon lira tahsisat konulmuştur. Bu yeni bir iş olduğu için henüz tatbikata başlanmamıştır. Meselâ nakliyata ne kadar, iskâna ne kadar para sarf edilecektir? İaşe ve sair icabeden masarif için mübadele ve iskâna mütaallik olarak ne sarf edileceği henüz malûm olmadığı için encümen, bunu, birden olmak üzere -bütçesiz tanzim ederken - bu altı milyon lirayı Hükümet teklifi mucibince kabul etmek mecburiyetinde kaldı. Şayet bu altı milyon liradan elli bin liraya kadar bir taahhüt altına girmeye mecbur kalırsa İmar Vekâleti, bunu bütçede sarahaten zikrettirmeye mecburdur. Halbuki bugün bu sarahaten zikre imkân göremiyoruz. Bütçede sarahaten zikredilmesi için ayrı bir kanunla Meclisi Âliden mezuniyet alınacaktır. Bunu da vaziyetin fevkalâdeliğine ve işlerin müstaceliyetine mebni istisnai olarak Muhasebei Umumiye Kanununun 13 ncü maddesiyle takyid ediyoruz. Onüçüncü maddeden maksat bu-

dur. Sonra efendim, Muhasebei Umumiye Kanununun 32, 33, 34 ncü maddelerinden bahsolunuyor. Muhasebei Umumiye Kanununun 32 ncü maddesi, vekâletler için icabı halinde avans suretiyle, yani mühim ve müteferrik ve müstacel hususat için para sarfına lüzum gördüğü takdirde 32 ncü madde ile ancak bin liraya kadar avans verilebilir. Halbuki İmar Vekâletinin işleri gayet mühim, vâsi ve müstaceldir. Bin lira ile bu iş görülemez. Bu mahzuru bertaraf etmek için 32 ncü maddeden istisna ediyoruz. 34 ncü madde de böyledir. Fevkalâde mühim ve müstacel işler için Muhasebei Umumiye Kanununun 34 ncü maddesi mucibince ancak beşbin liraya kadar avans verilebilir. Maksadı temin edemeyeceği için bunun da istisnaen beşbin liradan fazla - icabı halinde - para sarf edilebilecektir.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Yalnız zat ve zaman itibariyle bu kâfi midir efendim?

REŞAD B. (Devamla) — Hesabı vilâyetlerde mal memurlarına verilmeyecek, merkeze gelecektir. Merkezden de Divanı Muhasebata verilecektir. O suretle maksat temin ve takyidilmiş olacaktır. (Pekâlâ sesleri)

REİS — Efendim maddeyi aynen reyi âlinize arz ediyorum. Altıncı maddeyi kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Madde, kabul edilmiştir efendim.

MUSTAFA ABDÜLHALİK B. (Kângırı) — Reis Beyefendi, Encümeninde maddesi değil maddeleri diye kabul edilmiştir.

REİS — Efendim yedinci madde Muvazenei Maliye Encümeninde tadil olunmuştur. Tadil olunan şekli lütfen yazınız.

RUŞEN EŞREF B. (Afyon Karahisar) — Tekrar mı tadil edilecek, bu matbudan başka mı?

REİS — Maddeyi okuyoruz efendim :

Madde 7. — Maaş ve masrafları mübadele, imar ve iskân masarifi umumiyesi faslından verilmek üzere Mübadele, İmar ve İskân umuru için lüzumu kadar mütehasıslar celb ve istihdamına ve indelhace bu bapta tetkikat icrası için icabeden mahallere memurîni mahsusa izamına ve hidematı muvakkate için lüzum görüldükçe ücretli memur istihdamına Mübadele, İmar ve İskân Vekili salâhiyettardır.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Yukarıdaki maddelerde (Vekâlet) dendi, burada da (İmar ve İskân Vekili) yerine, (İmar Vekâleti) denmelidir. Hattâ vekâlet denilmezse, taşradaki memurlar katiiyen bu madde ahkâmına muvafık bir surette hareket edemezler.

REŞAD B. (Saruhan) — Vilâyetlere şümü-lü yoktur. Merkezde bizzat Vekil tarafından görülecek bir iş içindir.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Muvazenei Maliye Encümeni Reisi arkadaşımız vilâyetlere şümü-lü yoktur buyuruyorlar. İcraat itibarıyla bu madde, kanunun en ruhlu ve en can alacak noktasıdır. Hattâ merkezdeki memurlar, belki masa başında iş görecekle, fakat dışardaki memurlar - bahusus dediğim gibi viedanlı çıkarsa - kan ter içerisinde kalacaklar ve onlar oraya buraya koşacaklar ve koşturulacaklardır. Binaenaleyh evveleminde Muvazenei Maliye Encümeni Reisi arkadaşımızdan sorarım : Yukarıdaki maddelerde vekâlet deniliyor da neden burada denilmiyor? Bahusus burada dediğim gibi (Vekil) denmenin mahzuru vardır. Ben taşradaki reisi, maiyetimde bulunan memurları katiiyen bir yere sevk edemiyeceğim, ben taşradaki, reisi, dairemdeki memurları başka yerlere gönderemiyeceğim, falan yere gönderemiyeceğim.

İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Efendim rica ederim Vekil idi, vekâlet idi diye bu kadar uzamasın.

TUNALI HİLMİ B. — Elhamdülillâh... (Reye sesleri)

REİS — Müzakerenin kifayetini reyinize vaz'ediyorum, müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür.

TUNALI HİLMİ B. — (Vekil) yerine (Vekâleti) kelimesini teklif ediyor, bu teklifi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Bu tadil ile maddeyi reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Madde bu suretle kabul edilmiştir.

Madde 8. — İhtiyaç görüldükçe vâkı olacak talep üzerine bilûmum gayrimenkul emvali metruke Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti emrine verilir. Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti mübadeleye tâbi eşhasa aid olup da tahrirî bir mukaveleye müstenidolmaksızın işgal edilmiş bulunan emvali metrukeyi idareten tah-

liye ettirmek salâhiyetini haizdir. Bu gibi emvali metrukede Maliye Vekâletince tanzim ve teati edilmiş mukaveleye müsteniden işgal olunan mahallerden mukavelenamede Maliye Vekâletinin hakkı feshi mevcut bulunanlarını dahi Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti mukavelei mezkûreyi feshile mecuru idareten tahliyece salâhiyettardır. Gabni fahişin takdiri mahallî en büyük idare memurunun riyaseti altında vekâleti müşarünleyha tarafından tâyin olunacak iki ve belediyece tâyin edilecek diğer iki ehli hîbreden mürekkep komisyona aittir.

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — İmar ve İskân Vekâletinin vazafinin pek mühim ve pek hayatî olduğunu müdrükim. (Maliye Vekâletince tanzim ve teati edilmiş mukaveleye müsteniden işgal olunan mahallerden mukavelenamede Maliye Vekâletinin hakkı feshi mevcut bulunanlarını) fıkrasında mukavelenamede hakkı fesih mevcudolmadığı halde, akdi icarda gabni fâhiş bulunduğu takdirde vekâletin mukaveleyi feshedeceğine dair bir kayıt vardır. Bir akdin muteber olup olmadığı tâyin için bir takyid lâzımdır. Gabni fahiş o akitlerin feshini icabetmez. Binaenaleyh bu kazai bir meseledir. Bu ahkâmı fıkhiyye, ahkâmı esasiye ile gayrikabili telifdir. Dört ehlihîbrenin bu meseleyi tetkik ederek mukavelenin feshine karar vermesi doğru değildir ve ahkâmı esasiyeye de muhaliftir. Binaenaleyh dördüneü madde-nin tayyım teklif ediyorum.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Vatan aşkıyle, ateşıyla işe sarılacağımı ümiddettiğim vekil arkadaşımın dikkat gözüne şu meseleyi çarpıyorum: Arkadaşlar, eğer Vekil Bey iş görmek istiyorsa burada bir kayıt var ki, emin olunuz onun ayaklarına pranga, ellerine kelepçe ve belki diline bir mengene vuracaktır. O da (İhtiyaç görüldükçe vâkı olacak talep üzerine bilûmum menkul ve gayrimenkul emvali metruke...) cümlesinin başındaki (İhtiyaç görüldükçe vâkı olacak talep üzerine) kaydıdır. Kırtasiyecilikte işar falan gibi taallül ve tereddütle ne kadar mâlûl olduğumuzu biliyoruz. Maliye Vekâletine yazacak Maliye Vekâleti düşünecek, taşınacak, bir şeyler uyduracak, bir kulp takacak. Muhacirler daha hâlâ orada sürüne sürüne inliyecek. Ondan sonra bizim Vekil arkadaş aman, zaman diyecek. Bunun sonu gelmiyecek

ve hiçbir şey olmayacak. Velevki bunlar olmasın; İmar Vekâleti, şu yeni doğan gürbüz evlât bu Devletin malı değil de yalnız Maliye Vekâleti malı mıdır? Şu halde arkadaşlar bu yeni Vekâlet doğrudan doğruya bütün emvali gayrimenkuleye, mümkünse menkuleye bile vaziyet etmelidir, kullanılmalıdır. Bir kere bunun tayyını teklif ediyorum. İkincisi (Tahrirî bir mukaveleye müstenidolmaksızın... ilâh) bâzı rivayetlere göre resmî olan kayıtlarda bile bâzı tahrirî mukavele görüyoruz ki, hile ile yapılmış. Şu halde tahrirî mukavelenin yerine adil kâtipliğince tasdik edilmiş kaydı konmak lâzımgelir.

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — Her yerde kâtabi adil yokki.

Dr. FİKRET B. (Ertuğrul) — Adil kâtabi olmaz.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — Ha; sizin dediğiniz kâtabi adillikçe... Aşağıda ifade zafırları tekrür vardır. İskân Vekâleti mukaveleyi mezkûreyi fesih ile mecuru idareten tahliye salâhiyettardır. Rica ederim arkadaşlar metinleri yazarken biraz dikkat etmek lâzımdır. Sonra aşağıda da daha başka şeyler vardır. Birincisinin tayy ile ikincisinin ipkasını teklif ediyorum. Yine istikbal sigası kullanılmış (olunacak) yerine (olur), (edilecek) yerine (edilir) demek iktiza eder.

Dr. FİKRET B. (Ertuğrul) — Bu doğru işte.

ABİDİN B. (Saruhan) — Arkadaşlar, bu madde kanuniyenin encümen tarafından İmar Vekâletine tahsis edilmesindeki en mühim kayıt, bilhassa memaliki meşguleden istihlâsı mütaakıp memaliki garbiyede, vilâyatı garbiyede bir emvali metruke derdi çıkmıştır. Bunun o kadar acıklı bir safhası vardır ki şimdi arz etmek istemem. Yalnız bütün bu emvali metruke ahden mübadeleye tabi olunarak gelecek olanların hakkı sarihi ve mülkü sarihidir. Bâzı hususu nüfuzlarla maksadı mahsusa tahtında ötekine berikine bilâbedel denilecek derecede verildiği gibi bâzı taraflarda da zavallı harikzede ahaliye son derece gâli bir fiyatla verilmiştir. Maddenin heyeti umumiyesi mütalâa olunacak olursa birinci fıkra ile sonuncu fıkroda İmar Encümen ve Vekâletinin istihdaf ettiği gaye bilhassa memaliki müstahlasada emvali metruke muamelâtından mütehaddis bu gibi fenalıkları ref etmektir. Yalnız şuraya bir kaydın ilâvesini teklif edeceğim, o da : (Mübadele, İmar

ve İskân Vekâleti, mübadeleye tabi eşhasa aidolup da tahrirî bir mukaveleye müstenidolmaksızın işgal edilen emvali metrukeyi idareten tahliye ettirmek salâhiyetini haizdir.) fıkrasında gayet sarahat vardır. Bunda harikzede olan mahaller ahalisinden emvali metrukeyi işgal etmiş olanların istisna edilmesini teklif ediyorum. (O da İmar, İskân Vekâletinin mübadeleye tabi eşhasa aidolup da harikzedeğândan maadasına aidolanları...) kaydını ilâve buyurunuz. Bendeniz bunu teklif ediyorum.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim, maddede ihtiya görüldükçe vâkı olacak talep üzerine bilûmum emvali metruke kaydı üzerine Ankara'nın vaziyeti mahsusasını ve buradaki mesken ihtiyacını nazarı dikkatinize arz ederim. Hattâ bugün altmış imzalı bir takrirle Mesken İcar Kanununun müzakereye konulması talebedilmişti. Bir kısım zâbitan ve memurîn burada bağlarda ve evlerde icar ve isticarla iskân etmiş bulunuyorlar. Şu halde bilûmum kaydıyla Ankara'da buna dâhil edilmiş oluyor. Bendeniz (talep üzerine) kelimesinden sonra (vilâyette bulunan) kaydının ilâvesiyle merkezin istisnasını teklif ediyorum. (Sebep? sesleri) Sebep, demin elli imzalı verdiğiniz takrirle bu mesken buhranını nazarı dikkate almıştınız.

BESİM B. (Mersin) — Efendim, bendeniz bu maddenin esasını muvafık buluyorum. Yalnız son fıkralarını biraz kanaatime muhalif gördüm. Mübadele Vekâleti bu gibi emvali metrukede Maliye Vekâletince tanzim ve teati edilmiş mukaveleye müsteniden işgal olunan mahallerden mukavelenamede Maliye Vekâletinin hakkı feshi mevcut bulunanlarını dahi Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti mukavelei mezkûreyi fesih ile mecuru idareten tahliye salâhiyettardır, deniyor. Malûmuâlileri bir mukavelename teati ve imza edildiği vakit o mukavele bir kanun kuvvetini haizdir. Bunda birtakım nevakısı kanuniye ve usuliye varsa ondan ancak âkîd olanlar, alâkadar olanlar istifade edebilir. Binaenaleyh hukuku akdin âkidine şâmil olacağına göre bu kabil mukavelâtta mucibi fesih bir şey varsa bunu ancak âkîd olan Maliye Vekâleti yapabilir. Bu hakkı âhar bir yere vermek yani bir kanunla diğer bir Vekâlete vermek salâhiyeti elimizde değildir. Ancak Maliye Vekâleti bunu bir vekâletnamei mahsus ile İmar ve İskân Ve-

kâletine devredebilir. Âkîd olanlar mukavele ile bu hakkı istihsal edebilirler. Birinci noktai nazarım budur.

İkincisi : Eğer kabiliyeti feshiye yoksa, yani kabili fesih bir şey olmayıp fakat gabni fâhiş olduğu anlaşılırsa o vakit yine Vekâlet o mukaveleyi fesheder ve idareten tahliye eder, deniliyor. Malûmuâlıleri olduğu üzere bu gabin meselesi burada vârit değildir. Yalnız gabin kâfi değildir. Kanunan taktir de şarttır. Halbuki, bu kabîl mukaveleler müzakerelerle ve birtakım ilânat ile vücuda geliyor ve binnetice tarafeyn arasında kanun hükmünü haiz olan bir vesika halinde teşekkül ve tereküb ediyor. Binaenaleyh bir vekâletin taktiri ve gabin iddiasıyla bu fesih icra edilemez. Bu da doğru değildir.

Üçüncüsü : Gabni fâhiş meselesi, mesaili taktiriyedendir. Yani muhakimce de müşkül olan mesaili mudiledendir. Çoğu memurîni Devletten mağdudolan memurlar tarafından yapılması - doğrudan doğruya vekâletin lehine olarak - her hangi bir vekâlet feshine memur demektir.

HAYDAR RÜŞDÜ B. (Denizli) — Kimler tarafından yapılsa muvafıktır?

BESİM B. (Devamla) — Binaenaleyh bu da doğru değildir. Bendeniz onun için bu aşağı fıkraların kâmilten tayyını teklif ediyorum.

ZEKÂİ B. (Aydın) — Efendim, malûmuâlıleri bilûmum emvali Devletin - gerek emvali umumiyei Devlet ve gerek emvali hususiyei Devlet olsun - mercii muhafızı Maliye Vekâletidir. Aslolan budur. Emvali umumiye ve hususiyei Devlet hakkında olduğu gibi bihasbelvelâye idaresi Devlete aidolan emvali metrukenin de...

VEHİBİ B. (Karesi) — İyitemiyoruz.

ZEKÂİ B. (Aydın) — Devletin vekâlet ve velâyeti hasebiyle idaresini deruhde ettiği emvali metrukenin de muhafazası Maliye Vekâletine aidolması tabiidir. Binaenaleyh; bu madde ona nazaran tanzim edilmiştir. İhtiyacoldukça vâkı olacak talep üzerine Maliye Vekâletinden İmar ve İskân Vekâleti lâzım olan miktarını alacak ve mübadeleten gelmiş olan ahaliyi veyahut mevcut ve lâzımüliskân olan muhacirini iskân edecek. Yani demek istiyoruz ki, Maliye Vekâletinden bu emvali metrukenin muhafazasını alıp doğrudan doğruya İmar Vekâletine tahmil etmek doğru olmaz. Esasen merci Maliye Vekâletidir. Mübadele mukavelesi mucbince yapılacak muamelâtta ve birçok mesailde Maliye Vekâleti dâhil olacak-

tır. Maliye Vekâleti de meseleye temas edecektir. Çünkü muhtelit komisyonlara tarafeyn memleketlerinin ahali mübadele edildikten sonra o ahalinin mütakabilen iki taraftan bırakmış oldukları emlakleri takas suretiyle mahsubedeceklerdir ve bir devlet d'ğer devletten alacaklı olursa, o alacak mukavelenin tahdidettiği şerait dairesinde üç senede ve sınıni müteaddide içerisinde tediyeye edilmesi gibi birtakım muamelâtı maliye vardır ve bu işler Devlet namına Maliye Vekâleti tarafından yapılacaktır. Bu mülâhazaya nazaran madde kanuniyeyi vaz'eden, teklif eden İmar ve İskân Vekâletiyle Encümen doğru düşünmüşlerdir. Esası Maliye Vekâletinde kalacak ve ihtiyaç görüldükçe İmar Vekâleti Maliye Vekâletinden iktiza eden emvali metrukeyi alıp mübadeleten gelecek ahali emrine verilmek üzere tâviz edecek maddenin diğer fıkaratı şimdiye kadar emvali metrukenin idare ve muhafazası için mevcut olan madde kanuniyeyi tadil mahiyetindedir. Yani mevcut olan Tasfiye Kanununun ahkâmını tadil mahiyetindedir. Fihakika buna mecburuz. Çünkü Mübadelei Ahali Mukavelenamesinin 18 nci maddesinde tarafeyn iş bu mukavelenin icrasına mâni olacak ahkâmı kanuniyenin tadilini taahhüdederler deniyor. Binaenaleyh emvali metrukenin şimdiye kadar muhafazası, satılması, müzayedesi hakkında mevcut olan Tasfiye Kanununu elbette tadil etmek yani gelecek olan ahalinin iskânına salih bir şekilde İmar ve İskân Vekâleti emrine verdirebilecek vaziyetler ihdas etmek lâzımgelir. Bunun için denilmiştir ki, eğer şayet yapılmış olan mukavelede hakkı fesih varsa İmar ve İskân Vekâleti bu hakkı feshi istimal ederek ve bu emakini tahliye ettirerek gelecek muhacir'ne tahsis edeceği gibi eğer tahliye meselesi kabîl değilse o zaman da gabni fâhiş meselesini tahkik edecek ve eğer gabni fâhiş tahakkuk ettirirse o suretle dahi feshettirecek. Hülâsa bu emvali metrukeyi mübadeleten gelecek olan ahaliye tahsis edecek en seri ve en kolay bir şekli idareyi tatbik edecektir. Bendeniz şunu Heyeti Aliyenize arz etmek isterim ki, belki gabni fâhiş demekle veya gabni fâhiş vâkı olabileceğini taktiren kabul etmiş olmakla Heyeti Aliyeleri bu kanunla; vaktiyle emlakî metruke Maliye Vekâletinin tahtı idaresinde iken noksan bedellerle icar edilmiş olabileceğini kabul etmiş oluyor. Bunu yapmış olmakla karşımızdaki hasmımız için belki aleyhimize nakzı ahd için bir ve-

sile teşkil ederiz, diye korkuyorum. Muahedenin sarahatine rağmen zaten gelmekte olan muhacirinin ellerindeki malları ve bilhassa emvali menkulelerini boyuna zaptetmekte ve kendilerinin çırılçplak gönderilmekte olduğunu her gün evrakı havadiste görüyoruz. Halbuki mukavelenin metni sarihince muhacirinin azimetlerinden evvel ellerinden hiçbir malları alınmayacağına dair katı sarahat vardır. Öyle olduğu ve bizim de orada muhtelit komisyonlarda âzalarımız olduğu halde Yunanistan bunu yapmaktadır. Hükümetimiz, İmar ve İskân Vekâleti bu vazâifini elbette ifa edecek ve takibedecek ve ahalinin mukavale mucibince Devletçe temin edilmiş olan hukukunu fiilen temin ettirmeye çalışacaktır. Ancak biz buna çalışırken, ahden haiz olduğumuz hukuku temin edecek şekilde çalışırken bu iddiamızı nakzetmiş olacak surette bâzı ifadeleri kanunlarımıza dercetmemeliyiz, diyorum. B'naenaleyh gabni fahiş olduğunu kabul eder şekilde maddeye bir şey dercetmekte ise hali hazır rayicine göre noksan olduğunu...

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Resmî müzayedede gabni fahiş nasıl kabul olunuyor? Anlamam.

ZEKÂİ B. (Devamla) — Böyle demektense icaratın noksan olduğunu söylemek gibi bir kayıt konya, aynı maksat daha doğru ve karşı tarafın itirazını mu'bolmıyacak şekilde ifade edilmiş olabilir. Çünkü vaktiyle emvali metruküye talip bulunmamasından veya her hangi bir sebepten dolayı bir şey yüz kuruşa verilmiş olabilirdi ve bu zamana göre hiçbir gabni fahiş ifade etmediği halde bugünkü rayice göre o noksan bedeli öyle görürüz. İskân Vekâleti o noktai nazardan mukaveleyi fesheder. Yani maksadına vasıl olmakla beraber karşı taraf için de bir vesilei itiraz bırakmamış oluruz. Madde bu şekilde tadil edilecek olursa ve bir fıkra olarak da mütebaki emvalin İmar ve İskân Vekâletince lüzum görüldükçe alınması kabul olunacak olursa, o vakit emvalin kemafissabık Maliye Vekâletince muhafaza edilmesi için maddeye bir fıkra ilâve etmek lâzımgelir. Çünkü o bir suali mukadderdir. Burada cevapsız kalır. Üst tarafı alınıp, alt tarafı kalır ki; şu fıkara ile ihtiyacolan bâzı maddele-ri tadil ederek bunu ifade etmek lâzımgeliyor. Mâruzatımı takrir şeklinde olarak da Makamı Riyasete takdim ediyorum.

İSMET B. (Çorum) — Bir sual soracağım. Encümen namına söylediler zannederim.

REİS — Hayır şahsı namına söylediler zannederim. Buyurunuz. Ragıb Bey.

RAGIB B. (Kütahya) — Efendim maksadını daha evvel söz söyleyen arkadaşlar izah ettiği için sarfınazar ettim.

VEHİBİ B. (Karesi) — Efendim bendeniz maddenin aynen taraftarıyım. Yalnız bu madde bir nokta var ki, meselâ: Ayvalık'ın yanbaşındaki Keren köyü tamamen yanmıştır. Şimdi bu köylüler yanmamış yerlerde gelip sığınmışlar. Şimdi muhacirler gelince bunları kış ortasında nereye atacağız? Hükümet onlara kefalet edip binaları yapıncaya kadar bu adamları da sokak ortalarına atmak doğru değildir. Manisa da böyledir. Birçok halk vardır ki, kış ortasında bunları sokağa atmak doğru değildir. Mermaliki müstahlasada emvali metrukeden olup harikzedegân tarafından işgal edilen mesakin, iskânlarına kadar bu madde ahkâmından müstesnadır demeliyiz. Yani temlikini istemiyoruz. Hiç olmazsa iskânlarına kadar sokaklarda sü-
rününmesin.

ABİDİN B. (Saruhan) — Encümen kabul ediyor efendim.

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NSCATİ B. (İzmir) — Efendim madde kanuniye emvali gayrimenkulei metrukü lüzum ve ihtiyaç görüldükçe doğrudan doğruya Mübadele ve İmar Vekâletinin emrine verilir diyor. Yani bugün mübadeleye tabi olan halkın emvali metrukelerini biz istediğimiz zaman Maliye Vekâletinden alabileceğiz. İhtiyaç gördükçe tâbirine Hilmi Bey kardeşimiz itiraz etmiştir. Bu tâbir lâzımdır. Çünkü biz doğrudan doğruya bu emvali metruküye vaz'edecek olursak bu emvali metrukünün ayrıca muhafazasını da deruhde etmeye bugünden itibaren mecburuz. Bu emvali metruke ebniyesini muhafaza edemezsek kapısı, kanadı, şusu, busu koparılacaktır ve elimize gelecek olan emvali metruke eski vaziyetlerini kaybedeceklerdir. Onun içindir ki, biz ihtiyaç gördüğümüz zaman Maliye Vekâleti bu emvali bize tevdi etmeye mecbur olacaktır. Yalnız, biz ihtiyaç gördüğümüz zaman bize versinler diyoruz. Onun için ihtiyaç görüldüğü tâbirine lüzum vardır. Sonra bu emvali metruke bugün üç suretle düşünülebilir.

Birisi hiçbir kimsenin icara salâhiyettar olmadığı zamanda işgal olunan mebani vardır. İkinci kısmı, Maliye Vekâleti tarafından istenildiği zaman feshedilmek şartıyla icara verilmiş emvali metruke vardır. Bir kısmı da doğrudan doğruya mukavele yapılmış, hakkı feshi Maliye Vekâletine aittir. Bu emvali metruke bugün üç kısım üzerine müstenittir. Birinci kısım doğrudan doğruya almak tabii Maliye Vekâletine aittir. Maliye Vekâleti bu hakkını İmar Vekâletine devretmiştir. Binaenaleyh o emvali metruke hakkında hakkı feshi istimal etmek lüzumu hâsıl olduğu zaman İmar Vekâleti hakkı feshi istimal ederek derhal idareten boşaltacaktır. Üçüncü kısım kalıyor. Asıl mülkaveleye merbut olan ve hakkı feshi mevcud olmıyan emvali metruke vardır. Bunların da gabnifahişi tahakkuk edenlerin İmar Vekâleti tarafından idareten tahliyesine bu kanun cevaz vermektedir. Besim Beyefendi buna itiraz etmişlerdir. Bu emval beytulmalındır. Emvali eytam da emvali beytulmal gibidir. Binaenaleyh bunlarda gabnifahiş gibi takdiri tahrire de lüzum yoktur. Çünkü emvali metrukedir, doğrudan doğruya Hükümetin elindedir. Şu halde emvali metruke hakkında mukaveleleri doğrudan doğruya feshetmek salâhiyeti vardır. Fakat daha esaslı ve kanuni olsun diye bir heyetin hakkı takdirine bırakmıştır. Mahallî heyeti belediyesi tarafından veya mahallî Hükümetin reisi tarafından veya bir heyet tarafından tahmin yapılacaktır. Meselâ onbin lira icar getirecek olan bir mal belki bin liraya, ikibin liraya icar edilmiştir. Ve bu da müşterinin zuhur etmemesinden ve yahut memalîki müstahlasa ahalisinin tam mâ-nasiyle böyle toplu bir halde bulunmamasından dolayı ucuz bir tarzda verilmiştir. Bu böyle verildi diye mütemadiyen bunu böyle bırakmak doğru değildir. Şunu sarahaten söyleyebilirim ki, elimizde yüz binden fazla emvali metruke bulunması lâzımgelirken bunun ancak yirmi veya yirmibeş bin tanesi elimizedir. Diğerleri de icarda, şunun bunun tahtı işgalindedir. Memleketimize gelecek yüzbinlerce muhacirini sığdırmak da kabil değildir. Onun için şunun bunun işgalleri altında kalan ve hiçbir hakları olmadığı halde işgal edilen mebaniyi almak ve muhacirine vermek bir emri tabiidir. Onun için-

dir ki, maddei kanuniyenin aynen kabulünü istirham ederim.

ŞÜKRÜ B. (İzmir) — Çok pahalı verilmiş olanları feshetmemeli.

VEKİL MUSTAFA NECATİ B. (Devamla) — Harikzedegâna gelince; tabiidir ki, bunları da, harabolan yerler ahalisini de açıkta bırakmıyacağız. Zaten bu birinci maddede sarahaten zikrolunmuştur. Vekâlet harikzedegânın da, harabolan yerler ahalisinin de doğrudan doğruya iskân ve terfihini düşünmeyi deruhde etmiştir. Binaenaleyh harikzedegânı tabiidir ki, yerlerinde bırakacağız. Buraya bir ilâveye lüzum vardır. Harikzedegânın muhtacı muavenet olanlarını iskân edelim, olmıyanlarının iskânıyla muvazaf olmıyalım. Bunu bu şekilde yapalım.

AHMED MAHİR Ef. (Kastamonu) — Gabinî kabul ediyorsunuz. Fakat fahişe ihtiyaç var mı? Gabin kâfidir. Fahiş olmaya mahal yoktur.

MUSTAFA NECATİ B. (Devamla) — Ben kabul ediyorum.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Fahiş tâbiri lâzımdır.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Vekil Bey vazifesinin maddî muhafazası olan emval ve emlakın devri takdirinde muhafazasına muktedir olamıyacağımı söylüyorlar. Bu sizin için ilk aczi itiraf değil midir? (Handeler) Sorarım Vekil Beye! Kendilerine maliyeye verilen bir defterde falan köyde beşyüz hane mevcut denilirken o köyde o evler yamış bulunursa Maliye Vekâleti vaziyetten derhal haberdar etmeye kendini vazifedar addedecek mi? Katiyen etmiyecek. Siz acaba sevk edeceğimiz muhacirini haberiniz olmaksızın oraya sevk ettiğiniz zaman onları zayiata uğratacak mıyız? Tahriri yerine Adliye kâtiplerince tasdik olunmuş kaydının konmasını teklif ettim. Bu cihete ne buyuruyorsunuz?

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Eğer doğruyu söylemek, izharı aciz ise bendeniz böyle bir izharı aczi kabul ederim. Bu meselede ihtiyaç görüldüğü takdirde emvali metrukeyi almak demek, onun muhafazasını temin edeceğim demektir. Bana verdiğiniz altı milyon lirayı heba mı edeyim? Binaenaleyh, mebus arka-

daşlardan rica ederim. Sözlerini biraz insaf-kârane olarak söylesinler. Bendeniz hakikati söylüyorum. Ve ihtiyaç görüldükçe emvali metrukeyi alalım diyorum. Hepsini alırsak mahv olur. Bu beytûlmaldır, muhafazası lâzımdır ve bunda vebali mânevi vardır, diyerek deruhde etmemişimdir. İhtiyaç gördüğüm zamanlarda alacağım.

İSMET B. (Çorum) — Efendim biliyorsunuz ki...

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Reis Beyefendi tahriri kelimesine cevap isterim.

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Efendim takdir verirsiniz. Heyeti Umumiye kabul ederse ben de kabul ederim. Her soru ayrıca müzakeresi mevzuubahsolursa bu kanun günlerce çıkmaz.

İSMET B. (Çorum) — Efendim birçok arkadaşlar malûmattadırlar. Emvali gayrimenkulei metrukeden müstegallât kısmını icar eden halk bugünkü şeraiti iktisadiyeye göre zarar eder. Şu halde vekâlet gabini fahişi âkidinden hangisinin aleyhine telâkki ediyor? (Hazine aleyhine sesleri) Demek oluyor ki müstegallât-ın akdi icarı zamanındaki şeraitle bugünkü şerait arasında çok ziyan eden vardır. Bunlarda gabni fahiş aramaya lüzum yoktur. Derhal feshi arzu ederler. Sonra müzayedeli akdi icar neden gabni fahiş addolunuyor? Burada gabni fahiş müzayede ile akdi icara da şâmil midir?.. (Olamaz sesleri)

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Gabni fahiş umumidir burada...

İSMET B. (Devamla) — Müsaade buyurunuz efendim. Müzayede de gabni fahiş zannetmek doğru değildir. Yalnız bu gibi müstegallât müstecirleri bugün bu zararları kabul ederlerken eğer Hazine ben icarı feshederim diyecekse çoktan razı olacaklardır. Buraya gabni fahişi koymak suretiyle bu meseleyi îğlâk etmeye lüzum yoktur. Bu meselenin tetkikini istirham ederim. Çünkü zarar edenler tabiatıyla feshi arzu ederler. Halbuki bu gabni fahiş tâbiri ile onlar feshedilmeyecektir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Maliye Vekâleti emvali metrukeyi muayyen bir müddet zarfında müzayedede bulunduruyor ve sonra bedeli müzayedeye iştirak ediyor, diyor ki

Maliye Vekâletine şu mal şu kadar bedele çıkmıştır. Bunun ihalesini icra edelim mi? Diyor. Ediniz diyor. İhalei evveliyeye zamanında yine müzayedede devam ediyor. İhalei katiye zamanında tekrar soruyor ve ona intizar ediyor. Müzayededen sonra gabni aramak bilmem doğru mudur? Sonra buyuruyorsunuz ki, emvali metrukeyi lüzum görüldükçe alacağız. Bendeniz bugün bir mülk isticar ettim. Yarın buna lüzum gördünüz, bendenizden aldınız. Şu halde Maliye Vekâletinden bundan sonra icar ve isticar işine hitam vermesi için maddenin sonuna, «İşbu kanun tarihi neşrinden sonra Maliye Vekâleti emvali metruke üzerine icar ve isticar mukavelenamesi akdetmeyecektir.» demek lâzımdır.

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Efendim arz ettiğim veçhile emvali metrukenin elimizde bulunan kısmı beşbin adettir. Bunun yüzbinden fazla olduğunu kabul etmek lâzımdır. Muhaçirin gelirse ve vayizet bunun hepsinin birden bu sene zarfında alınmasını icabettirirse; artık bunun muhaçirinin vaziyetini düşünmek noktasından kabul edilmesi mecburiyeti vardır. Beşyüz bin kişiyi yirmibeş bin hane içerisine sıkıştırmak biraz güçtür. Yüzbinden fazla emvali metruke şunun bunun tahtı istifadesindedir. İhtiyacı katî hâsıl olursa Maliye Vekâletinin feshini istimal etmeyeceği mebani hakkındaki mukavelâtta gabni fahiş iddia edeceğiz. Mesele budur. Yani bütün emvali metruke hakkında gabni fahiş vardır gibi bir muamele yoktur. Lüzum gördükçe ve ihtiyacı katî hâsıl oldukda gabni fahiş arıyacağız.

İSMET B. (Çorum) — Zatiâlinizin buyurduğu gibi müstecirlerin lehine yapılmış hiçbir mukavele yoktur. Mademki lüzum ve ihtiyaç görüldükçe feshetmek zarureti vardır; gabni fahiş kelimesini koyarak kitaba uydurmanın mânası yoktur. Böyle müşteglât müstecirleri zarar görmek yüzünden dolayıcıdır ki - bunların zarar gördükleri muhakkaktır, arkadaşların bu hususta aldığı telgraflarla sabittir - Eğer Maliye Vekâleti kabul ediyorsa hiç gabni fahiş meselesini mevzuubahsetmeksizin bu olabilir. Zaruret ve ihtiyaç eğer bunların tahliyesini icabettiriyorsa gabni fahiş kelimesini koyup da müzayedede ile icar edilen şeylere gabni fahiş iddiasıyla kitaba uydurmak doğru değildir. Bu kanun zarar gören müstecirler için daha iyidir. Fes-

hetmek için Mübadele Vekâletinin rızası doğrudur.

MÜBADELE, İMAR VE İSKÂN VEKİLİ MUSTAFA NECATİ (İzmir) — Efendim hakkı feshi mutlak olarak verirseniz bizi böyle uzun işlerden kurtarmış olursunuz.

HAKKI B. (Van) — Vekil Beyefendi, bendenizin soracağım suale kısmen cevap verdiniz. Dairei intihabiyemde ne derecede tahribat iera edildiğini bendeniz erkama müstenidolarak şimdi arz edebilirim. Bu emvali metrukeden icar edilenler tahliye edilecek olursa Van'da istirdattan sonra Hükümet tarafından gâli bir fiyatı icar edilen haneler olacaktır? Ve Van'da mübadeleye tâbi olan ahalinin ikamesine tahsis edilmiş yer var mıdır? Bunu anlamak istiyorum.

İMAR, İSKÂN VE MÜBADELE VEKİLİ MUSTAFA NECATİ B. (İzmir) — Böyle harap ve uzak mntakalara bu gelen muhacirini göndermek tabiidir ki muvafık olamaz. Biz muhacirini iskân edeceğiz. Müstahsil bir vaziyete sokacağız. Esasen Van'da bina bulunmazken biz oraya muhacir gönderip iskân edemeyiz.

HAKKI B. (Van) — Ahali asliyenin hiçbir şeyi yoktur.

ÂBİDİN B. (Saruhan) — Muhterem arkadaşlar görüyorum ki, meselede şayanı tavazzuh cihetler vardır. Binaenaleyh müsaade buyurursanız encümen namına bu hususta biraz izahat vereyim. Ahitname mucibince emvali metruke iki suretle tasfiyeye tâbidir. Simdi bir kendi kanunlarımıza nazaran tasfiye yapılıyor, bir de Muhtelit Komisyon tarafından mübadeleye tâbi ahali için yapılacak tasfiye muamelesi var. Bu muamelevi simlile kadar yapan Mübadele Vekâletidir. Dahilen yapılmakta olan tasfiye muamelesi, kemli tebaamızdan olup da mukaddema buradan gitmiş olan Rum ve Ermenilerin matlubatını tasfiye etmek, ikincisi de, Muhtelit komisyonlar tarafından ahitname mucibince altın mukabilinde alınacak mazabıt ile yapılacak tasfiye meselesidir. Emvali gayrimenkuleye Malîye Vekâleti vaziyetmiş olduğu için emvali metruke yine bu itibarla iki suretle nakil muamelesi yapacaktır. Simdi İmar Vekâleti Heyeti Celilenizden mübadeleye tâbi

olan ahalden peyderpey memleketimize gelenler oldukça bunlar oradaki Muhtelit Komisyon tarafından verilecek mazabıtta nazaran kondilerine bâzı mesakin, bâzı emvali gayrimenkule, arazi ve saire vermek mecburiyetindedir. Şimdi İmar Vekâleti alehtlak emvali metrukeyi kendisi almak istemiyor. Meselâ Ahmed Efendiye oradaki Tekâlif Komisyonundan eline almış olduğu mazbata mukabilinde, buradı kendisine arazi ve emlak vermek lâzım gelecektir ki, iste burada İmar Vekâletine bir ihtiyaç görülecektir. İmar Vekâleti o zaman Malîye Vekâletine diyecektir ve diyebilmek için o salâhiyeti istiyor ve berikine falan taraftaki emvali metrukeyi ben Abdullah Efendiye veya Ahmed Efendiye vereceğim demektir. Binaenaleyh İmar Vekâletine ihtiyaç bu suretledir. Vâkı olacak ihtiyaç budur. Vekâlete burada bu salâhiyeti verecek olursak bilâhara Malîye Vekâletiyle İmar Vekâleti arasındaki noktai nazar ihtilâfı kalmıyacaktır. İkincisi de gabni fahiş iki suretledir. Bir defa memaliki müstahlasa ahali, nakdi haiz olmadıkları içindir ki, vukubulan müzayedelerde bedelâtı sabıkasından 1, 2, 3, 4 ve 5 sen evvelkilerinden dîn olmak üzere iştirak etmişlerdir. Çünkü öyle bir zamanda ihale edilmiştir ki, bunlara yüksek bedeli icar ile tâlib olmak imkân ve ihtimali yoktu. Müzayede ile yapılmasına rağmen bir gabni fahiş vardır. Evvelki senelere nispet ederek bunun haiz olduğu kıymet yüz lira iken en liraya immiştir. Burada Hazine aleyhine bir gabni fahiş vardır. Bu ihtiyaç tahakkuk ettiği vakitte İmar Vekâleti bunu Abdullah Efendiye tahsis ettiği zaman makbul olan orta yerde sıfatı anek tavasuttan ibaret olan Malîye Vekâleti deñil, mübadeleye tâbi ahitname ile mübadeleye tâbi olan Abdullah Efendidir. Bu ihtimali ref'etmek gabni fahiş suretiyle önüne geçebilmek için Heyeti Celilenizden Salâhiyet istiyor. Binaenaleyh encümen namına aramız Vehbi Bev arkadaşımızın vukubulan teklifatını nazarı itibara alarak maddenin aynen kabulünü istirhamdır.

REİS — Efendim müzakere'nin kifayetine dair takrir vardır. Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın, müzakere'nin kiyafeti kabul edilmiştir.

MEHMED EMİN B. (Karahisarî Şarkî) — Bir feciâ vardır. Onu Heyeti Celilenize arz edeceğim.

REİS — Rica ederim efendim. Müzakere'nin kifayetini Heyeti Celileniz kabul etti. Takrirler okunacak :

Riyaseti Celileyo

Müzakere kâfidir.

2 nei fıkranın «Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti mübadeleye tâbi eşhasa aid olup da tahriri bir mukaveleye müstenidmaksızın işgal edilmiş bulunan emvali metrukenin harikzedegânın tahtı işgallerinde bulunanlardan maadasını idareten tahliye ettirmek salâhiyetini haizdir» şeklinde tadilini teklif ederim.

Saruhan Mebusu
Âbidia

Riyaseti Celileye

Sekizinci maddenin birinci satırındaki (talep üzerine) cümlesinden sonra (Ankara şehri müstesna olmak üzere) ve onuncu satırdaki (salâhiyettardır) kelimesinden sonra da (ancak haneleri düşman tarafından yakılanlara icare edilmekte olan hanelerden badema icare alınmaz) kaydının ilâvesini teklif ederim.

3 Teşrinisani 1339

Van
Hakkı

Riyaseti Celileye

Van'daki bütün İslâm haneleri düşman tarafından tahribedildiğinden sekizinci maddenin nihayetine zirdeki ibarenin ilâvesini teklif ederim :

Van şehrindeki emvali metrukeye ait haneler Van mültecilerine bilâbedel ita edilmiştir.

Van Mebusu
İbrahim

Riyaseti Celileye

Sekizinci maddenin dördüncü fıkrasındaki (gabni fahişin) tâbiri yerine (hali hazır rayicine göre bedeli icarenin noksan olduğu) cümlesinin ikamesini ve yine dokuzunlu fıkradaki (gabni fahişin) tâbiri yerine (noksan bedelin) tâbirinin vaz'ını ve maddenin sonuna (emvali metruke mübadele ve İskân Vekâletine devre-

dilinceye kadar Maliyeye muhafaza olunur) cümlesinin ilâvesini teklif ederim.

2 Teşrinisani 1339

Aydın
Zekâi

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Reis Bey takririmi ben geri aldım. Vakit zâyi olmasın.

Riyaseti Celileye

İşbu sekizinci madde bilûmum gayrimenkul emvali metrukeyi Mübadele ve İmar Vekâletinin emrine veriyor. Bu sebeple Ankara'da bulunan emvali gayrimenkulei metrukenin Tasfiye Komisyonunca satılmasından sarfinazar edildiği haber alınmıştır. Halbuki Ankara'da meskene olan ihtiyaç varestei arzıdır. Şu halde bu maddenin ahkâmı taşraya şâmil olsa dahi Ankara'nın istisnası zaruridir. Binaenaleyh talep üzerine kelimesinden sonra «vilâyatta bulunan» terkibinin ilâvesiyle maddenin berveği âti tadilini teklif eylerim.

3 Teşrinisani 1339

Yozgad «Bozok»
Süleyman Sırrı

Madde 8. — İhtivac görüldükçe vâkı olacak talep üzerine, «vilâyatta bulunan», bilûmum gayrimenkul emvali metruke... ilâh.

(Havır havır, sesleri)

AHMED MAHİR Ef. (Kastamonu) — O vakit kanun olmaz.

Riyaseti Celileye

Sekizinci maddenin (mukavelenamede hakkı fesih mevcudolmadığı halde) diye bashyan dördüncü fıkrası ahkâmı esasiye ile kabili telif olmadıgından tayyını arz ve teklif eylerim.

3 . 11 . 1339

Bozok
Ahmed Hamdi

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Rica ederim Reis Beyefendi biraz hemzeyi göstererek okuyunuz. Bozuk gibi oluyor. (Handeler)

Riyaseti Celileye

Sekizinci maddenin birinci fıkrasının veği âtide tadilini teklif ederim :

«İhtiyac gördükçe vâkı olacak talep üzerine bilûmum gayrimenkul emvali metruke ile meba-

ni ve arazi emîriye Mübadele ve İmar ve İskân Vekâleti emrine verilir.»

Çatalca Mebusu
Şakir

ŞAKİR B. (Çatalca) — Reis Bey takririm hakkında birkaç söz söylemek istiyorum. Efendim bendeniz son takririmde ufak bir fıkranın ilâvesini teklif ediyorum. Teklif edilen kanunda denmiştir ki, gayrimenkul emvali metruke İmar Vekâleti tarafından istenildiğe verilecektir. Gerçi mübadeleten gelecek muhacirîn için bu, kâfidir. Fakat birinci maddenin tadilen kabul olunan şekline göre yalnız mübadeleten gelecek muhacirîn değil alelîtlak gelecek olan diğer muhacirler de mademki İmar Vekâletince iskân edilmek muktazidir; bunları teminen bir kaydın ilâvesini elzem addederim. Bu kayıt Devlete aidolan mebanî ve arazi hakkındadır. Muhacirlere karşı pekçok yardım etmek arzusuyla Heyeti Celilenin müteharrrik olduğunda şüphe yoktur. Fakat bütçe zarureti karşısında üç milyon gibi zaruretin belki de otuzda biri denecek kadar hiç olmazsa Devlete ait bulunan mebanî ve araziye İmar Vekâletinin emrine vermek suretiyle bundan İmar Vekâletinin istifadesini temin etmek en muvafık bir şekil olacağını tabîi takdir edersiniz. Takririmde bunu teklif ediyorum.

Riyaseti Celileye

«Ancak memaliki müstahlasadaki emvali metrukeden harikzedegân tarafından işgal edilmiş olan mesakin harikzedelerin iskânlarına kadar bu madde ahkâmından müstesnadır.

Fıkrâi anifenin maddeye ilâvesini teklif ederim.

4 Teşrinisani 1339
Karesi
Mehmed Vehbi

Riyaseti Celileye

Evvelen :

Tarafeyn arasında münakit her hangi bir mukavelenin bahşettiği hakkı fesih, ancak tarafeyni âkıdeyn tarafından istimal edilebilir. Çünkü hukuku akit âkide racidir. Bunun bilâve-kâle diğer bir zat veya makama verilmesi kanuna mugayirdir.

Saniyen :

Gabni fahiş meselesinde yalnız (gabni) kâfi olmayıp takdir de şarttır. Halbuki bu kâbil yani Hükümet tarafından vukubulan icarat alenen ve

bilmüzayede icra kılındığı cihetle takdir mevzu-ubahsolamyacağından gabni fahiş iddiası da vâridolamaz.

Salisen :

Gabni fahiş ve sair suretle fesih keyfiyetinin tetkik ve takdiri mesaili müşküleden olmakla beraber bunun vekâleti aidesine ait iki memur ile bir reisi idare (ki o da vekâletin bir memuru demektir.) nin ekseriyet teşkil ettiği bir heyetin tetkik ve takdirine bırakılması kaidei maddet ve bitarafiye muhalif olduğundan işbu maddenin (bu gibi emvali metrukede Maliye Vekâletince) diye başlıyan fıkratın kâmilten tayyını teklif ederim.

Mersin
Besim

Riyaseti Celileye

1. Sekizinci maddenin ahkâmı ancak iskân mıntakalarında câri olmak tabîi bulunduğundan maddenin başına (iskân mıntakalarında) kelimelerinin ilâvesini,

2. Altıncı satırda, «haizdir» kelimesinden sonraki fıkrâ müşevveş olduğundan berveği âti (Maliye Vekâletince tanzim ve teati edilmiş mukaveleye müsteniden işgal olunan bu kâbil emvali metrukeden mukavelenamede... İlâh.) suretinde tashih ve tadilini,

3. Maddenin iki yerinde mezkûr (idareten tahliye) tâbirinin (idareten tahliye ettirmeye) suretinde - ki yani tahliyenin bilûmum idari tahliyeler gibi Hükümet marifetiyle yapılacağını tazammun için - tadilini arz ve teklif ederim.

Karahisarî Şarki
Ali Süruri

Riyaseti Celileye

Sekizinci maddenin âtideki şekilde kabulünü teklif ederim.

Denizli

Haydar Rüşdü

Sekizinci madde — İhtiyaç görüldükçe vâki olacak talep üzerine bilûmum gayrimenkul emvali metruke, Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti emrine verilir.

Riyaseti Celileye

Mukavelenamede hakkı fesih mevcud olduğu halde akit ve icarda gabni fahiş bulunduğu tahakkuk ederse Mübadele ve İmar ve İskân Vekâleti derhal akdi icareyi fesih ile meuru idareten tahliyeeye salâhiyettardır, cümlesinin yerine derhal akdi icareyi fesih ile memuru tarihi feshin-

den itibaren onbeş gün sonra idareten tahliyeyle salâhiyettardır, cümlesinin ilâveten tadilini teklif eylerim.

3 Teşrinisani 1339

Giresun

Ali Şevket

REİS — Efendim takrirleri birer birer reyi âlinize vaz'edeceğim.

HAYDAR RÜŞDÜ B. (Denizli) — Müsaade buyurur musunuz? Reis Bey encümen namına arz edeseğim; bu maddeyi tekrar bu tekliflerle beraber encümene iade buyurursanız daha iyi olur.

REİS — Fakat nazarı dikkate alınacak takrirler vardır. Alınmıyacak takrir vardır.

Efendim Çatalca Mebusu Şakir Beyin takririni reyi âlinize vaz'ediyorum.

(Çatalca Mebusu Şakir Beyin takririni tekrar okundu.)

REİS — Bunu nazarı dikkate alanlar lûtfen ellerini kaldırsın. Efendim takririni kabul eden arkadaşlar lûtfen ayağa kalksın. Efendim aksini reyi âlinize vaz'edeceğim. Takririni kabul etmeyen arkadaşlar lûtfen ayağa kalksın, takrir kabul edilmiştir.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Reis Bey mîri tâbiri var. O, kullanılamaz. Artık buna iyi dikkat edin ha...

REİS — Bozok Mebusu Ahmed Hamdi Beyin takririni reyi âlinize vaz'edeceğim.

(Ahmed Hamdi Beyin takririni tekrar okundu.)

REİS — Bu takririni nazarı dikkate alanlar ellerini kaldırsın. Nazarı dikkate alınmamıştır.

Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Beyin takririni reyi âlinize arz edeceğim.

(Süleyman Sırrı Beyin takririni tekrar okundu.)

REİS — Bu teklifi nazarı dikkate alanlar lûtfen ellerini kaldırsın. Nazarı dikkate alınmamıştır efendim.

(Van Mebusu İbrahim Beyin takririni tekrar okundu.)

REİS — Bu takririni kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Hakkı Beyin de Süleyman Sırrı Beyin teklifi tarzında bir takririni vardır. (Ret sesleri)

HAKKI B. (Van) — Takririmin ikinci fıkrası vardır.

(Hakkı Beyin takririni tekrar okundu.)

REİS — Hakkı Beyin takririni nazarı dikkate alanlar ellerini kaldırsın. Nazarı dikkate alınmamıştır.

Giresun Mebusu Ali Şevket Efendinin takririni reyi âlilerine vaz'edeceğim.

(Takrir tekrar okundu.)

REİS — Bu takririni nazarı dikkate alanlar ellerini kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

(Denizli Mebusu Haydar Rüşdü Beyin takririni tekrar okundu.)

REİS — Bu takririni nazarı dikkate alanlar lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

(Saruhan Mebusu Âbidin Beyin takririni tekrar okundu.)

REİS — Bu teklifi nazarı dikkate alanlar ellerini kaldırsın. Nazarı dikkate alınmıştır efendim.

Karahisar Şarki Mebusu Ali Süruri Efendinin takririni reyi âlinize vaz'ediyorum.

(Ali Süruri Efendinin takririni tekrar okundu.)

REİS — Bu teklifi nazarı dikkate alanlar lûtfen ellerini kaldırsın. Nazarı mütalâaya alınmıştır efendim.

Mersin Mebusu Besim Beyin takririni reyi âlinize vaz'edeceğim.

(Besim Beyin takririni tekrar okundu.)

REİS — Bu takririni nazarı dikkate alanlar lûtfen el kaldırsın. Nazarı mütalâaya alınmadı.

Karesi Mebusu Vehbi Beyin takririni reyi âlinize vaz'edeceğim.

(Vehbi Beyin takririni tekrar okundu.)

REİS — Nazarı dikkate alanlar lûtfen ellerini kaldırsın. Nazarı dikkate alınmıştır.

Aydın Mebusu Zekâi Beyin takririni reyi âlinize vaz'edeceğim.

(Zekâi Beyin takririni tekrar okundu.)

REİS — Bu takririni nazarı dikkate alan rüfeka lûtfen ellerini kaldırsın. Nazarı dikkate alınmamıştır.

Maddeyi nazarı itibara alınan takrirlerle birlikte encümene gönderiyoruz. Encümenenden gelecek olan şekilde müzakere etmek üzere dokuzuncu maddeye geçiyoruz. (Yarın sesleri) (Yarın öğleden sonra sesleri) Vakit geç olduğundan yarın öğleden sonra saat birbuçukta içtima etmek üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı müzakerat; saat: 5,45

